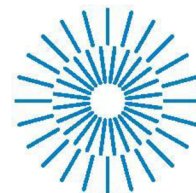

Bakalářská práce

**Měsíc československo-sovětského přátelství
a oslavy Velké říjnové socialistické revoluce na
Liberecku v letech 1960-1989**

Studijní program: B0114A300071 Dějepis se zaměřením na vzdělávání
Studijní obory: Dějepis se zaměřením na vzdělávání
Německý jazyk se zaměřením na vzdělávání
Autor práce: **Barbora Košková**
Vedoucí práce: doc. PhDr. Jaroslav Pažout, Ph.D.
Katedra historie

Liberec 2023

Zadání bakalářské práce

Měsíc československo-sovětského přátelství a oslavy Velké říjnové socialistické revoluce na Liberecku v letech 1960-1989

Jméno a příjmení:

Barbora Košková

Osobní číslo:

P20000467

Studijní program:

B0114A300071 Dějepis se zaměřením na vzdělávání

Specializace:

Dějepis se zaměřením na vzdělávání
Německý jazyk se zaměřením na vzdělávání

Zadávací katedra:

Katedra historie

Akademický rok:

2022/2023

Zásady pro vypracování:

Bakalářská práce je věnována přípravám a průběhu akcí souvisejících s Měsícem československo-sovětského přátelství a 7. listopadem 1917, výročním dnem Velké říjnové socialistické revoluce. Toto téma bude sledováno v rámci libereckého okresu od jeho ustavení v podstatě v současných hranicích v roce 1960 do pádu komunistického režimu v roce 1989. Sledovány budou nejenom otázky organizační, ale i ideové. Jedním z cílů je zmapovat, zda a případně jak se proměňovaly tyto oslavy ve sledovaném období. Studentka se pokusí určit jejich místo v rámci komunistických festivů. Práce bude založena na důkladném pramenném studiu, vedle fondů a sbírek Státního okresního archivu Liberec a Severočeského muzea v Liberci bude využit dobový tisk a svědectví (případně osobní archivy) pamětníků. Pro sledování širších souvislostí, především recepce celostátních pokynů, budou využity dokumenty uložené v Národním archivu.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování práce:

Jazyk práce:

tištěná/elektronická

Čeština

Seznam odborné literatury:

KAPLAN, Karel. Kořeny československé reformy 1968 I. Bmo: Doplněk, 2000. Knihy dokumenty. ISBN 80-723-9061-9.

KAPLAN, Karel. Kořeny československé reformy 1968 II. Bmo: Doplněk, 2002. Knihy dokumenty. ISBN 80-723-9135-6.

KARPAŠ, Roman. Kniha o Liberci. Liberec: Dialog, 1996. ISBN 9788086761138.

KOČIAN, Jiří, Jaroslav PAŽOUT, Tomáš VILÍMEK, Stanislav BALÍK a Vít HLOUŠEK. Dějiny Komunistické strany Československa IV: (1969-1993). Praha: Academia, 2020. ISBN 978-80-200-3174-7.

MELANOVÁ, Miloslava, Rudolf ANDĚL, Robert KVAČEK, Markéta LHOTOVÁ, Kateřina PORTMANN a Milan SVOBODA. Liberec. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2017. Dějiny českých, moravských a slezských měst. ISBN 978-80-7422-484-3.

PAŽOUT, Jaroslav, ed. Informační boj o Československo/v Československu (1945-1989). Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2014. ISBN 978-80-87912-10-2.

RYCHLÍK, Jan. Československo v období socialismu: 1945-1989. V Praze: Vyšehrad, 2020. ISBN 978-80-7601-334-6.

SOBOTKOVÁ, Jitka. Komunistické slavnosti v Československu v letech 1948–1989. Olomouc, 2011. Disertační práce. Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, katedra historie.

Vedoucí práce:

doc. PhDr. Jaroslav Pažout, Ph.D.

Katedra historie

Datum zadání práce:

18. března 2022

Předpokládaný termín odevzdání: 28. dubna 2023

L.S.

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

doc. PhDr. Jaroslav Pažout, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 18. března 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má bakalářská práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

11. dubna 2023

Barbora Košková

Tímto bych chtěla poděkovat docentu Pažoutovi za cenné rady a trpělivé vedení. Dále děkuji pracovníkům Národního archivu v Praze, Státního okresního archivu Liberec, Severočeského muzea v Liberci a Krajské vědecké knihovny v Liberci za pomoc při bádání a rovněž pamětnicím, které mě obohatily o cenné informace.

Měsíc československo-sovětského přátelství a oslavy Velké říjnové socialistické revoluce na Liberecku v letech 1960-1989

Anotace

Bakalářská práce se zabývá oslavami výročí Velké říjnové socialistické revoluce a akcemi Měsíce československo-sovětského přátelství na Liberecku od počátku šedesátých let do konce let osmdesátých. Za komunistického režimu patřila výročí Velké říjnové socialistické revoluce a Měsíc Československo-sovětského přátelství mezi nejvýznamnější oslavy, pomocí nichž upevňovala Komunistická strana Československa přátelství se Sovětským svazem. Pouto přátelství se postupem let měnilo, časem ubývalo na intenzitě a docházelo k vyprázdňení rituálu. První část práce se věnuje historii fenoménů Velké říjnové socialistické revoluce a Měsíci československo-sovětského přátelství a k nim příslušným doprovodným akcím. Další část práce pojednává o organizátorech a organizaci těchto akcí. Dále se vysvětluje pojem propaganda v souvislosti s komunistickým Československem. Následující část bakalářské práce vykresluje proměnu sovětského obrazu. Po této části následují již konkrétní události na Liberecku a v závěru práce je prostor věnovaný médiím.

Klíčová slova

Velká říjnová socialistická revoluce, Měsíc československo-sovětského přátelství, Sovětský svaz, Svaz československo-sovětského přátelství, Komunistická strana Československa, Národní fronta, propaganda, Marxismus-leninismus, Liberecko 1960–1989

Czechoslovak-Soviet Friendship Month and Celebrations of the Great October Socialist Revolution in the Liberec District in 1960-1989

Summary

The bachelor thesis deals with the celebrations of the anniversary of the Great October Socialist Revolution and the whole Czechoslovak-Soviet Friendship Month in Liberec from the beginning of the 1960s to the end of the 1980s. Under the communist regime, the anniversary of the Great October Socialist Revolution and the Czechoslovak-Soviet Friendship Month were one of the most important celebrations used by the Communist Party of Czechoslovakia to consolidate its friendship with the Soviet Union. The bond of friendship changed over the years, with the intensity reducing over time and the ritual becoming emptier. The first part of the thesis is devoted to the history of the events of the Great October Socialist Revolution and the Czechoslovak-Soviet Friendship Month and their respective accompanying actions. The next part of the thesis deals with the promoters and organisations of these events. The concept of propaganda in the context of communist Czechoslovakia is also explained. The following part of the bachelor thesis illustrates the transformation of the Soviet image. This part is followed by specific events in the Liberec region, and the thesis finishes with a space for the media.

Keywords

Great October Socialist Revolution, Czechoslovak-Soviet Friendship Month, Soviet Union, Union of Czechoslovak-Soviet Friendship, Communist Party of Czechoslovakia, National Front, propaganda, Marxism-Leninism, Liberec Region 1960-1989

OBSAH

ÚVOD	10
KRITIKA PRAMENŮ	12
KRITIKA LITERATURY	14
1 VELKÁ ŘÍJNOVÁ SOCIALISTICKÁ REVOLUCE	15
2 MĚSÍC ČESKOSLOVENSKO-SOVĚTSKÉHO PŘÁTELSTVÍ	17
3 DOPROVODNÉ AKCE K VŘSR A MČSP	19
3.1 Puškinův památník	19
3.2 Lidové kurzy ruštiny	19
3.3 Běh vítězství	21
3.4 Hvězdicové štafety	21
4 ORGANIZACE SLAVNOSTÍ A OSLAV	22
4.1 Svaz československo-sovětského přátelství	23
4.2 Svazarm	25
5 PROPAGANDA	27
5.1 Definice slova	27
5.2 Komunistická propaganda v Československu	27
5.3 Ideologie z pohledu obyčejného člověka	29
5.4 Propaganda ve školním prostředí	29
5.5 Mediální propaganda	31
6 SOVĚTSKÝ OBRAZ	34
6.1 Obraz Sovětského svazu před rokem 1948	34
6.2 Obraz Sovětského svazu po 1948	35

7 OKRES LIBEREC	38
7.1 Vymezení okresu Liberec roku 1960	38
8 LIBEREC A LIBERECKO V 60. LETECH	40
9 ROK 1968	46
10 NORMALIZACE	48
ZÁVĚR	60
SEZNAM ZKRATEK	63
SEZNAM PRAMENŮ	65
INTERNETOVÉ ZDROJE	66
SEZNAM LITERATURY	67
SEZNAM OBRAZOVÉ A DOKUMENTÁRNÍ PŘÍLOHY	69
OBRAZOVÁ A DOKUMENTÁRNÍ PŘÍLOHA	72

Úvod

V současné době žijeme v demokratické zemi, kde můžeme říci svobodně svůj názor a nemusíme se bát, že za něj budeme stíháni, trestáni či jinak perzekuováni. Volíme si, co budeme dělat ve svém volném čase a jakých akcí se účastníme. Zdá se to jako samozřejmost, ale ne vždy tomu tak bylo. Není to tak dávno, kdy v bývalém Československu vládl komunistický režim a svobody občanů byly značně omezené. Na každodenním pořádku byla naordinovaná marxisticko-leninská ideologie a vzor Sovětského svazu jako nekompromisní doktrína. Celá republika bez výjimek podléhala sovětskému vlivu, a to ve všech sférách.

V dnešní době nepatří ani Velká říjnová socialistická revoluce ani Měsíc československo-sovětského přátelství mezi hlavní témata probíraná ve společnosti, častěji lidé vzpomínají na první Máj, který byl ovšem svou organizací, průběhem i odezvou velmi podobný fenoménům, o kterých tato práce pojednává.

Bakalářská práce se věnuje přípravám a průběhu akcí souvisejících s Měsícem československo-sovětského přátelství a 7. listopadem 1917, tedy výročním dnem Velké říjnové socialistické revoluce. Toto téma je sledováno v rámci libereckého okresu, ale uvádí ho i do celorepublikového kontextu. V textu se věnuji otázkám jak organizačním, tak i ideovým. Cílem práce je mapování oslav a jejich případné proměny.

Ve své práci se zvolenému tématu budu věnovat z toho důvodu, aby si mladší generace vytvořila obrázek o Československu za komunismu a aby si ho starší generace připomněla. Mladší generace často nezná a ani si nedokáže představit situaci šedesátých až osmdesátých let minulého století. Je na místě, aby tato generace věděla, jak totalitní režim funguje, jak se může vyvíjet a jak může své občany determinovat. Proto se v práci snažím přiblížit nejen Velkou říjnovou socialistickou revoluci, Měsíc přátelství a k nim doprovodné akce, ale i tuto dobu obecně.

Z tohoto důvodu se první část práce věnuje jednotlivým událostem, jejich vysvětlení i historickému kontextu. Dále se pak čtenář může dozvědět, jak fungovala organizace těchto slavností, kdo byl v jejich čele a jak fungovala hierarchie organizátorských pozic. Důležitým fenoménem je propaganda, a proto se jí věnuje hned několik kapitol. Nejdříve je vysvětleno, co tento termín znamená, dále navazuje podkapitola pojednávající o komunistické propagandě v Československu, následuje podkapitola o propagandě v životě obyčejného člověka, v prostředí školy a nakonec přichází mediální propaganda.

Několik kapitol se věnuje obrazu Sovětského svazu a jeho proměnám před rokem 1948 a po Vítězném únoru 1948, zmíněn je i důležitý milník, rok 1968 a příjezd vojsk Varšavské smlouvy.

Následuje kapitola vymežující okres Liberec, který byl nově ustanoven právě v roce 1960. Další kapitoly věnované libereckému okresu jsou rozdělené na léta šedesátá, na rok 1968 a na období normalizace. Jejich obsahem jsou události konané na území Liberecka, jejich ideologie a poměry ve společnosti.

Kritika pramenů

Během zpracovávání tématu se mi podařilo najít velké množství pramenů, které jsou v práci využity jako hlavní zdroj. Nejvíce jich pochází z Národního archivu, kde se k tomuto tématu vztahují některé fondy ústředního charakteru. Mezi ně lze zařadit Ústřední výbor Národní fronty v rozsahu let 1945 – 1968, Ústřední výbor Národní fronty ČSR, která pokrývá léta 1969 – 1989 a také Ústřední výbor Národní fronty ČSSR z období 1969 až 1990.

Ve fondu Ústředního výboru Národní fronty se vyskytuje nepřehledné množství informací týkajících se Svazu československo-sovětského přátelství, který patřil mezi hlavní organizátory československo-sovětských událostí. Z tohoto fondu je možné odvodit potřebná data, týkající se historie svazu, aktivity svazu, ale třeba také složení členů a jeho organizační hierarchie. Ve vlastním textu bakalářské práce jsou vyobrazeny plány činnosti Svazu československo-sovětského přátelství, jeho zápisy ze schůzí, popis průběhu zasedání a hodnocení uskutečněných událostí. Hodnocení událostí vztahujících se k VŘSR a MČSP se pro průzkum práce stala zcela nenahraditelná. Právě tyto zápisy, které pocházejí z období od konce padesátých let do roku 1968 a jsou doprovázené stručnými tabulkami a časovým rozvrhem, pomohly vytvořit obraz tohoto období a festivit nejen v Praze, ale i v celorepublikovém měřítku. V tomto fondu se nachází poznatky o organizaci Svazarm. Ty jsou zasazené do teoretické kapitoly, týkající se organizátorů československo-sovětských akcí.

Ve fondu Ústředního výboru národní fronty ČSSR jsou nejlépe uchopitelné dokumenty v časovém rozmezí 1965 až 1970, které se přímo týkají akcí VŘSR a MČSP. Každému roku náleží návrh oslav VŘSR a MČSP v hlavním městě, hlavní akce a jejich organizační zajištění, pozvánky na určité události oslav, na závěr nikdy nechyběla zpráva o zhodnocení oslav.

Z fondu Národní fronty ČSR – ústředního výboru je v práci použit text pojednávající o soutěži s názvem *O zemi, kde zítra znamená již včera* a dále se zde nachází poznatky o organizaci listopadových akcí, které se již obdobně vyskytovaly v předchozích kartonech.

Ze Státního okresního archivu Liberec se pro práci staly vhodnými materiály z fondů Městského národního výboru, kde se nacházely zejména zápisy z činnosti komise školské, kulturní a komise pro mládež a tělovýchovu. V zápisech se pojednávalo o činnosti libereckých organizací, jakými byla botanická zahrada, zoologická zahrada, Park kultury a oddechu ale třeba také akce Filmový festival pracujících. Jejich tematický rozvrh a plán akcí byl ovlivněn komunistickým režimem, a proto pořádaly mnoho událostí oslavujících sovětskou kulturu a celkově Sovětský svaz.

Fond Městského národního výboru obohatil praktickou část o další záležitosti provozované školskou a kulturní komisí, jednalo se o období od roku 1965 do roku 1978. Jednotné plány kulturně výchovné činnosti pro město Liberec na roky 1965, 1975 i 1978 vždy stručně vyobrazily události a jejich krátký popis v přehledné tabulce pro všechny měsíce. Zde se dalo zjistit, s jakým časovým předstihem se události MČSP a VŘSR plánovaly. Dále se pro bádání zdály vhodné zápisy z Filmových festivalů pracujících, pojednávající o jejich přípravách, organizaci i o předcházejících schůzích.

Nejzajímavější, nejautentičtější a pro práci nejužitečnější byly záznamy z vysílání městského rozhlasu v Liberci. Nacházel se zde detailní časový a lokální popis všech událostí probíhajících v Liberci k 60. výročí VŘSR.

Ze Státního okresního archivu Liberec je v textu také interpretována část fondu Okresního národního výboru Liberec I., ve které jsou zaznamenány informace o změně okresu Liberec.

Dalšími důležitými prameny se stala periodika Průboj a Vpřed. Z novin Průboj jsem získala informace především o bývalém Severočeském kraji jako celku a z týdeníku Vpřed jsem čerpala informace o okrese Liberec a jeho městech. Ze zmíněných tiskovin se podařilo získat cenné fotografie, které se nachází v příloze práce.

Další institucí, která mi pomohla vytvořit komplexní obraz o Liberecku za socialismu, bylo Severočeské muzeum v Liberci, díky němu je práce obohacena o zajímavé fotografie. V neposlední řadě bych chtěla zmínit spolupráci s pamětníky, kteří mou práci obohatili o vlastní vzpomínky a dodali jí na autenticitě.

Kritika literatury

Základna odborné literatury se skládá z publikací pojednávajících o tomto období obecně i z knih, které se přímo váží k Liberecku. Mezi knihy obecného rázu využitě v textu patří například *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967* od Martina Franze a Jiřího Knapíka. Tato kniha poskytuje výstižný popis různých fenoménů a vysvětlení vzájemných vztahů. V textu práce se nejčastěji zrcadlí v teoretické části. Pro vytvoření představy a vizualizace doby jako celku bylo inspirativní dílo od Jana Rychlíka *Československo v období socialismu (1945–1989)*, které dobu shrnuje ve všech hlavních periodách od únorového převratu až do rozpadu režimu. Publikace *Kořeny československé reformy 1968* od Karla Kaplana byla použita pro psaní kapitoly o vytváření obrazu SSSR. Dále se v práci odráží poznatky z monografie *Informační boj o Československo/v Československu (1945-1989)*, na které se podílelo více autorů, a jejím hlavním tématem je propaganda v různých oblastech. Pro práci byly zajímavé kapitoly od Kateřiny Lozoviukové s názvem *Politická propaganda a československý film v 50. letech 20. století*, kapitola *Propaganda, škola, normalizace. Didaktické využití normalizační propagandy* od Jaroslava Pinkase, *Komunistická propaganda v Československu 1945–1989 z tematického hlediska* od Jana Rychlíka a kapitola nesoucí název *Propaganda a rádio Svobodná Evropa v padesátých letech* od Prokopa Tomka. K získávání zdrojů byla použita také disertační práce Jitky Sobotkové s názvem *Komunistické slavnosti v Československu v letech 1948–1989*.

K užšímu vymezení pro Liberecko, se stala podstatným zdrojem kniha *Liberec* od autorů Miroslavy Melanové, Rudolfa Anděla, Roberta Kvačka, Markéty Lhotové, Kateřiny Portmann a Milana Svobody. Konkrétně byly užity kapitoly od Kateřiny Portmann, s názvy *Liberec po druhé světové válce a Únor 1948 a 50. léta 20. století*, které se vztahují k poválečnému období, a v práci se proto zrcadlí kapitole o utváření obrazu Sovětského svazu před a po roce 1948.

1 Velká říjnová socialistická revoluce

Tradičně probíhaly oslavy VŘSR ve všech bývalých socialistických státech, datum připadalo na 7. listopad dle gregoriánského kalendáře. V Sovětském svazu bylo dle juliánského kalendáře teprve 25. října 1917, proto se revoluce nazývá říjnová. Gregoriánský kalendář začal v Sovětském svazu platit až od roku 1918 zásluhou Lenina.

Jednalo se o velice rozšířené akce, které svým významem a propagací zastínily od převratného roku 1948 oslavy 28. října v Československu, tedy Den vzniku samostatného československého státu. Mohutnost oslav výročí VŘSR ukazují mediální kampaně, které oslavám předcházely. O oslavách výročí se občan dozvídal s nemalým předstihem v tisku, kde byla VŘSR věnována spousta článků s tučnými a barevnými nadpisy, v rozhlase, v televizi, ale i v zaměstnání a žáci ve školách. Naopak o Dni vzniku samostatného československého státu se nacházela jen strohá zmínka na zadní straně tiskovin.

Co se historie VŘSR týče, připomínal si komunistický režim převzetí moci ruskými bolševiky 7. listopadu 1917 útokem na Zimní palác, kde se nacházelo sídlo Prozatímní vlády. Události vedly k občanské válce a později ke vzniku Sovětského svazu. Toto dění souvisí rovněž s počátkem šíření komunismu.

Večer před dnem Velké říjnové socialistické revoluce se konaly lampionové průvody mládeže. Na lampionový průvod si v rámci příprav děti své lampiony vyráběly. Během příprav se děti dozvídaly, jaká je podstata a význam VŘSR.

Program oslav VŘSR představovalo kladení věnců na hroby sovětských vojáků a manifestace. Například v hlavním městě Praha se kladení věnců konalo na Olšanech, přičemž se této akci zúčastnil i prezident republiky, ústřední, krajské i městské delegace, delegace z pražských závodů i úřadů. Hlavní pražský program v podobě manifestace se konal na Staroměstském náměstí a účastnili se ho sta tisíce občanů. Před davem vystoupil se svým projevem předseda vlády a velvyslanec ze Sovětského svazu. Oficiální součástí akce představovala výzdoba, prapory i státní hymna. Akce byla zakončena lidovou veselíci.

V menších městech a obcích se oslavy ve většině případů omezily na lampionové průvody a slavnostní shromáždění s projevy jak na úřadech, tak i ve školách ale i v závodech.

Mezi další aktivity VŘSR spadaly také diskusní večery, přednášky, besedy, recitační soutěže, setkání pracovních kolektivů, koncerty, kulturní večery, besedy o knihách i třeba filmové projekce se sovětskou tematikou

Přelom 70. a 80. let lze pozorovat jako období vyprázdňení rituálu. Výročí samotné ubylo na důležitosti a jeho význam se bilancoval s dosaženými úspěchy či pracovními závazky na další období.¹

¹ SOBOTKOVÁ, Jitka. *Komunistické slavnosti v Československu v letech 1948-1989*. Olomouc, 2011. disertační práce (Ph.D.). UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI. Filozofická fakulta, Vedoucí práce: prof. PhDr. Jana Burešová, CSc., S. 49-51

2 Měsíc československo-sovětského přátelství

Měsíc československo-sovětského přátelství představoval hlavní politickou a propagandistickou akci Svazu československo-sovětského přátelství (SČSP). Cílem této akce bylo zejména připomínat důležitost spojení Sovětského svazu a Československa. Akce vyzdvihovala propagovaný Sovětský svaz jakožto vzor socialismu. Na konání Měsíce přátelství se kromě Svazu československo-sovětského přátelství podíleli i další organizátoři, kterými byla Národní fronta, orgány státní správy i výčet kulturních institucí.

První Měsíc československo-sovětského přátelství se konal v roce 1951, začínal 7. listopadem a končil 5. prosincem. Datum zahájení bylo spjato s oslavami 34. výročí Velké říjnové socialistické revoluce v Rusku a termín ukončení MČSP byl spojen s 15. výročím vyhlášení „stalinské“ sovětské ústavy.

Události Měsíce československo-sovětského přátelství oobeznamovali společnost se sovětskou mírovou politikou, s úspěchy Sovětského svazu v zemědělství a průmyslu. Měla dávat na obdiv, vědu, techniku i kulturu. Akce svým obsahem rozšiřovala význam SČSP, během něhož probíhal nábor členů.

Měsíc československo-sovětského přátelství se skládal z mnoha akcí. To, jak má program vypadat, navrhovali pořadatelé. Ti vytvořili vzorový příklad programu pro města krajská, ale i města menší či dokonce pro vesnice. Ve městech i obcích se konaly tematizované přednášky, Lidové kurzy ruštiny. S výstavami Sovětského svazu se člověk mohl setkat v krajských a okresních městech. Naopak na vesnicích se konaly besedy se zemědělci v jednotných zemědělských družstvech. Mezi další dílčí akcí spadal Týden sovětské knihy a tisku, v rámci něhož probíhaly prodejní výstavy sovětské literatury. Sportovní část oslav zaujala tradiční štafeta Poselství míru a přátelství, která vyběhala z Prahy a končila až na sovětských hranicích. Kulturní dění oslav bylo velmi bohaté, probíhaly koncerty, slavnostní premiéry ruských a sovětských divadelních her, festivaly sovětského filmu, estrády, tělovýchovné akademie atd.

Důraz byl kladen na slavnostní výzdobu nádraží, závodů, pošt a domů. Podobu výzdoby na školách zaštiťovalo ministerstvo školství, věd a umění.

Již od roku 1952 nastala v oslavách MČSP změna. Slavnostní zakončení se nově datovalo až na 12. prosinec, což byl výroční den uzavření spojenecké smlouvy mezi Československem a Sovětským svazem z roku 1943. Základní obsah akcí byl zachován. Novou kulturní akcí věnovanou k výročí VŘSR byla v roce 1967 recitační soutěž nesoucí název Puškinův památník.

Na školách neznaly oslavy mezí. Na všech stupních se vyhotovovaly všelijaké tematické výstavy, pozadu nezůstal ani týden „sovětské“ kuchyně.

Po roce 1948 byl kladen důraz na upevňování vazeb uvnitř sovětského bloku, což znamenalo, že se konaly „týdny přátelství“ v rámci lidovědemokratických států.

Během let se z Měsíce přátelství stal povinný ideologický rituál, který byl porovnatelný s prvomájovými oslavami. Okázalosti na oslavách v průběhu desetiletí sice ubývalo, avšak vytrvalosti neubývalo. Velkou slávu Měsíce přátelství ukončil až pád komunismu v roce 1989.²

Stejně tak, jako se v Československu během tohoto období významně oslavoval Sovětský svaz, tak se v určité míře v Sovětském svazu připomínalo Československo. V průběhu Měsíce přátelství se v Sovětském svazu konala četná shromáždění, kulturní večery, výstavy či třeba Dny československého filmu. Například k 40. výročí VŘSR se v Moskvě ve Sloupovém sále Domu odborů konal večer družby, umělecký večer byl věnován Československu. Běloruský rozhlas vysílal literární pořady věnované ČSR, československým skladatelům a spisovatelům. Běloruští občané si v novinách četli informace o životě československého lidu a v televizi běžely československé filmy.³

² FRANZ, Martin, KNAPÍK, Jiří. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967*. 1. vyd. Praha: Academia, 2011. ISBN 978-80-200-2019-2. S. 542–543

³ Národní archiv (NA), fond Ústřední výbor Národní fronty, kart. 741, SČSP, Oslavy Měsíce přátelství v SSSR, Hodnocení Měsíce československo-sovětského přátelství v období oslav 40. výročí Velké říjnové socialistické revoluce, 1957.

3 Doprovodné akce k VŘSR a MČSP

3.1 Puškinův památník

U příležitosti 50. výročí Velké říjnové socialistické revoluce, tedy v roce 1967, byla poprvé vyhlášena soutěž nesoucí název Puškinův památník. V Puškinově památníku se soutěžilo v uměleckém přednesu sovětské a ruské poezie a také ve zpěvu písní. Vše bylo recitováno a zpíváno v ruském jazyce. Zásahu na vzniku této kulturní události měl Svaz československo-sovětského přátelství a Československý svaz mládeže. Zakladatelé tak navázali na již tradičně konaný Puškinův památník na Slovensku, který se konal každoročně již od roku 1958.

Hlavními účastníky soutěže byla školní mládež. Ústřední přehlídka prvního ročníku u nás se konala na podzim. Odměnou za vítězství byl zájezd do Sovětského svazu. Tradice soutěže se od této chvíle konala každý rok. V roce 1989 nedošlo k jeho zrušení, nýbrž pouze k přejmenování na *Ars poetica*⁴, pod tímto názvem se koná dodnes, dokonce i se stejným obsahem. Nynějšími pořadateli soutěže jsou Společnost přátel národů východu, Česká asociace rusistů, ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy spolu s ministerstvem kultury.⁵

3.2 Lidové kurzy ruštiny

Mezi dílčí akce Měsíce československo-sovětského přátelství patřily Lidové kurzy ruštiny, které byly formou masově-politické práce. Poprvé se konaly ještě v rámci Dnů československo-sovětského přátelství, které jak již víme, předcházely oslavám MČSP.

Svaz československo-sovětského přátelství je poprvé pořádal na podzim roku 1949. Samotný ruský jazyk byl v Československu prosazován již od konce druhé světové války a Lidové kurzy ruštiny pod zkratkou LKR měly jeho vliv ještě rozšířit. LKR měly obyvatelstvu poskytnout základní znalosti tohoto jazyka, díky čemuž měli obyvatelé porozumět sovětskému písemnictví a čerpat z něj socialistické vzory a znalosti z oblasti sovětského průmyslu, zemědělství, vědy a kultury.

Lidovými kurzy ruštiny se zabýval i prezident Klement Gottwald, který roku 1952 považoval ruštinu za mezinárodní jazyk pokroku, boje za národní a sociální svobodu a mír. Naopak o angličtině hovořil jako o mezinárodním jazyku kosmopolitních obchodníků, diplomatů a vykořisťovatelů.

⁴ *ARS POETICA – Puškinův památník* [online]. google: ČESKÁ ASOCIACE RUSISTŮ, z.s. Skip to content, 2023 [cit. 2023-02-25]. Dostupné z: http://asociacerusistu.cz/?page_id=150

⁵ FRANZ, Martin, KNAPÍK, Jiří. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967*. 1. vyd. Praha: Academia, 2011. ISBN 978-80-200-2019-2. S. 763-764.

Když se Lidové kurzy ruštiny konaly poprvé na Dnech československo-sovětského přátelství, přihlásilo se do nich více než tři sta dvacet tři tisíc občanů.

Cílem výuky mělo být pasivní získání znalostí o Sovětském svazu. Prvoplánově se plány výuky nevztahovaly k aktivní konverzaci v ruštině.

Lidové kurzy ruštiny se dělily dle úrovně do tří částí, a to do prvního stupně, kde se občan začal učit azbuku a základy ruštiny. Po ukončení stupně druhého již člověk azbuku plně ovládal a třetí stupeň byl určen pro pokročilejší. Po absolvování všech stupňů mohl člověk pokračovat až ke státní zkoušce. Výuka každého stupně trvala celkem tři měsíce. V těchto třech měsících absolvoval účastník dohromady dvanáct lekcí, přičemž každá lekce trvala dvě vyučovací hodiny.

Účast na LKR byla zdarma, studující si musel zaplatit pouze učebnici a zápisné, náklady hradilo ministerstvo informací.

Na realizaci se kromě hlavního pořadatele podílely orgány státní osvětové péče, Revoluční odborové hnutí a armáda. Odbornou stránku kurzů měla zajišťovat Ústřední komise LKR. Skutečnost však byla jiná, všechny organizační i praktické záležitosti zabezpečovaly odbory. Ty dávaly k dispozici prostory učeben, poskytovaly učebnice, prováděly agitaci i nábor. Později převzaly odbory i odpovědnost za financování.

Učitelům se za výuku neplatilo přímo, ale prostřednictvím Svazu československo-sovětského přátelství z důvodu, aby byl zachován jeho vliv. V roce 1949 nakladatelství Svět sovětů vydalo učebnice Lidové kurzy ruštiny, které byly zaměřeny na pojmosloví určitého oboru, například pro obor lesnictví, slévárenství, kovářství atd. František Malíř vydal další materiál k výuce, kterým byla metodická příručka.

Po deseti letech výuky došlo k obsahovému pozměnění kurzů. Úroveň výuky byla nově srovnatelná s výukou ruského jazyka na školách různých typů. Když účastník dokončil určitý stupeň, mohl po ověření znalostí získat vysvědčení na úrovni základní školy, učňovské školy, gymnázia či na jazykové školy. Časem také došlo ke zvratu prvoplánové výuky, nově byl kladen důraz na aktivní užití jazyka na konverzaci, což v prvních osnovách chybělo. Výuka na LKR se tak začala velice podobat standardní výuce. Patnáctý ročník LKR na přelomu roku 1963/1964 byl posledním.⁶

⁶ FRANZ, Martin, KNAPÍK, Jiří. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967*. 1. vyd. Praha: Academia, 2011. ISBN 978-80-200-2019-2. S. 506-507.

3.3 Běh vítězství

Během vítězství se označoval štafetový běh, který měl připomínat ruskou Říjnovou revoluci z roku 1917. V Československu se konal od roku 1945. Roku 1949 se stal Běh vítězství mnohem velkolepějším tím, že se stal součástí masové akce pod již zmíněným názvem Dny československo-sovětského přátelství a na organizaci měla zásluhu Československá obec sokolská. Tehdy se běhu zúčastnilo šedesát tisíc běžců, kteří se zároveň účastí na štafetě stali členy Svazu československo-sovětského přátelství. Památník osvobození Prahy na Smíchově se stal startovním bodem, u kterého štafeta začínala dne 28. října. Štafeta postupovala dvěma směry a probíhala všemi krajskými městy republiky. K sovětským hranicím dorazila štafeta dne 6. listopadu. Na hranicích byla sovětským sportovcům předána fotoalba zobrazující život v Československu. Oficiálně převzal pozdravy na hranicích generál Kovpak, který byl vedoucím delegace Slovanského výboru Ukrajinské SSR. O publicitu během akce se postaral místní rozhlas. Celostátní rozhlasová síť byla šířena paralelně.⁷ Další ročníky této štafety počínající rokem 1951 probíhaly pod záštitou Měsíce československo-sovětského přátelství.⁸

3.4 Hvězdicové štafety

Dalším doprovodným programem k výročí Velké říjnové socialistické revoluce patřily hvězdicové štafety. Na výroční den 7. listopadu vyběhala z Prahy dvěma proudy přes celou republiku celostátní Štafeta přátelství a míru. Dílčí hvězdicové štafety se konaly v jednotlivých okresech kraje a patřily k manifestacím pracujících. Během štafety si běžci předávali pouzdro s poselstvím.

Například k 44. výročí VŘSR proběhla v libereckém okrese štafeta s 25 větvemi, tedy téměř všemi obcemi okresu. Pouzdro s poselstvím si mezi sebou předávala mládež, sportovci a běžci doprovázeni svazarmovskými motoristy. Cíl manifestace se nacházel v pěti střediscích, kde byla přítomna mládež z NDR.⁹

⁷ FRANZ, Martin, KNAPÍK, Jiří. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967*. 1. vyd. Praha: Academia, 2011. ISBN 978-80-200-2019-2. S. 787.

⁸ FRANZ, Martin, KNAPÍK, Jiří. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967*. 1. vyd. Praha: Academia, 2011. ISBN 978-80-200-2019-2. S. 148.

⁹ Průboj, 8. listopadu 1961, s. 4.

4 Organizace slavností a oslav

Organizace a přípravy komunistických slavností, tedy i Měsíce československo-sovětského přátelství a do něj spadající oslavy VŘSR, byly prováděny s velkou pečlivostí. Vše bylo detailně naplánované a zorganizované. Komunistické orgány vytvořily bezchybný systém, jehož jádro úspěchu spočívalo v nadřízenosti a podřízenosti ve všech institucích, organizacích, podnicích či zájmových uskupeních. Díky systému jasně daných pravidel, hierarchické nadřízenosti a podřízenosti bylo možné rychlé plnění úkolů.

Slavnostní akce bylo možné rozdělit do několika kategorií a těmi byly akce celostátní, místní a vnitřní. Do kategorie místních oslav spadají slavnosti ve všech obcích. Vnitřní kategorie obsahuje slavnosti pořádané v rámci institucí a složkách jako třeba Sbor národní bezpečnosti, vojsko, školy a závody.

Hlavním organizátorem slavností byly akční výbory Národní fronty. Krajské akční výbory Národní fronty organizovaly slavnosti na krajské úrovni. Na organizaci místních slavností spolupracovaly Místní akční výbory Národní fronty a osvětové rady místních národních výborů. Když zanikly Národní fronty, převzaly zodpovědnost za organizaci slavnostních akcí komise komunistické strany.

S časovou rezervou vznikla před slavnostmi komise, která posuzovala organizační náročnost. Členové pořadatelské komise byli vybíráni z akčních výborů Národní fronty. V kategorii celostátních akcí se pořadatelé stávali zástupci z ministerstva vnitra, zástupci předsednictva vlády, národní obrany, a Koordinační odborové rady. Na úrovni místní byli pořadatelé vybíráni ze stranických funkcionářů a zástupců úřadů.

Dle odhadu náročnosti pak navrhla komise vytvoření kompletního slavnostního výboru a jeho přípravné komise, který zastupoval všechny zúčastněné organizace. Ukončení činnosti výboru probíhalo vždy po konci příslušné slavnosti nebo po jejím zhodnocení. Další rok se zvolil výbor nový.¹⁰

Členové přípravného výboru pocházeli z rozmanitých funkcí jako z akčních výborů, Koordinační odborové rady, armády, milic, Sboru národní bezpečnosti. Zástupci z ministerstev,

¹⁰ SOBOTKOVÁ, Jitka. *Komunistické slavnosti v Československu v letech 1948-1989*. Olomouc, 2011. disertační práce (Ph.D.). UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI. Filozofická fakulta, Vedoucí práce: prof. PhDr. Jana Burešová, CSc., S. 102.

předsednictva vlády, státního rozhlasu, celostátních medií byli vybíráni pro přípravný výbor celostátní úrovně.¹¹

4.1 Svaz československo-sovětského přátelství

Jak již bylo řečeno, Svaz československo-sovětského přátelství, pod zkratkou SČSP byl hlavním organizátorem Měsíce československo-sovětského přátelství, kterým se stal roku 1951.¹²

Vystupoval jako samostatná společenská organizace, která společně s politickými stranami a organizacemi tvořila hlavní část Národní fronty Čechů a Slováků. Svaz vytvářel vnitřní i zahraniční politiku státu a ideologicky směřoval bez kompromisů rozvoji socialistické společnosti, k ostatním socialistickým zemím a především ke spolupráci a přátelství se SSSR.

Svaz hrdě oznamoval, že během fašistické okupace patřili jeho členové k hlavním odpůrcům tohoto režimu a svou kampaň podporovali protifašistickou náladou. Historii spojenectví se SSSR vykládal SČSP, tak že v roce 1948 vznikla základna přátelství na slučovací sjezdu, vytvořilo se zde společenství socialistických států s cílem položení základů nového života obyvatel těchto zemí. Od roku svého vzniku 1948 začal SČSP rozšiřovat svou základnu, profesionalizoval a formalizoval se.¹³

V roce 1951 již SČSP oplýval plánovacími zkušenostmi, od roku 1949 pořádal masovou událost Dny československo-sovětského přátelství. Svaz československo-sovětského přátelství, jakožto nejvýraznější organizace, vytvářel pozitivní obraz SSSR na území poválečného Československa.

Počátky organizace sahají k poúnorovému období. Svaz československo-sovětského přátelství pokračoval v činnosti svých předválečných předchůdců, jakým byl Svaz přátel SSSR či Společnosti pro kulturní a hospodářské styky¹⁴. Obě organizace se obnovily hned roku 1945. Na prvním sjezdu Svazu československo-sovětského přátelství se zmíněné organizace sloučily. Celostátní působnosti dosáhl SČSP na konci května 1949, kdy se k Svazu přidal ještě Zváz československo-sovětského přátelství ze Slovenska.

¹¹ SOBOTKOVÁ, Jitka. *Komunistické slavnosti v Československu v letech 1948-1989*. Olomouc, 2011. disertační práce (Ph.D.). UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI. Filozofická fakulta, Vedoucí práce: prof. PhDr. Jana Burešová, CSc., S. 103.

¹² FRANZ, Martin, KNAPÍK, Jiří. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967*. 1. vyd. Praha: Academia, 2011. ISBN 978-80-200-2019-2. S. 886.

¹³ NA, fond Ústřední výbor Národní fronty, kart. 741, SČSP, Program Svazu československo-sovětského přátelství, Dosavadní činnost a 40letá tradice SČSP, 1968.

¹⁴ LOMNÍČEK, Jan. Proměny konstrukce Sovětského svazu v poválečném Československu. In: PAŽOUT, Jaroslav, et al. *Informační boj o Československo v Československu (1945-1989)*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2014, s. 110–135. ISBN 978-80-87912-10-2. s. 120.

Co se členů týče, skládal se Svaz československo-sovětského přátelství z mnoha reprezentativních osobností, jakými byly například ministři, šéfové parlamentu či vedoucí slovenští představitelé. Dlouhé období působnosti na postu předsedy svazu patřilo Zdeňku Nejedlému, ten byl po dlouhé době funkce nahrazen Zdeňkem Fierlingerem. Největší odpovědnost za svaz měl však ústřední tajemník, kterým byl jako první Jiří Sládek, dále pak poslanec Oleg Homola a Jan Němec.

Hlavní náplní Svazu československo-sovětského přátelství bylo kromě vytváření pozitivního vnímání SSSR také šíření osvěty v oblasti sovětské vědy a techniky, kultury a jednoduše řečeno, povědomí o sovětské společnosti. Tato organizace se snažila, aby se obyvatelům Československa dostalo ruské literatury, což zařídila tak, že vydávala překladovou literaturu, či se soustředila na výuku ruštiny, aby Čechoslováci literárním dílům rozuměli i bez překladu. Svaz organizoval zájezdy do Sovětského svazu, pořádal besedy s ruskými představiteli a propagoval významná výročí.¹⁵

Měsíc československo-sovětského přátelství patřil mezi nejdůležitější akce pořádané touto institucí až do pádu komunistického režimu v roce 1989.

Svaz československo-sovětského přátelství byl tvořen základními odbočkami ve městech a na vesnicích. Do jedné odbočky mohlo patřit nejméně dvacet, nejvíce však dvě stě padesát osob. Svaz existoval na čtyřech úrovních a těmi byly úrovně městské, okresní, krajské a celonárodní. Slovenský výbor Svazu československo-sovětského přátelství řídil činnost na území Slovenska. Avšak až na Druhém sjezdu SČSP, který se konal v listopadu roku 1950, došlo k založení jednotného organizačního řádu.

Po náborové akci na podzim 1949 během Dnů československo-sovětského přátelství došlo k dalšímu nárůstu členů. Počet členů tehdy čítal milion šest set třicet dva tisíc, což znamenalo, že od úplného začátku svazu vzrostl počet členů skoro třiapůlkrát. To ovšem nebyl konečný stav, členů stále přibývalo. Například v roce 1954 jich byli cca dva miliony, stále se ale nejednalo o konečné číslo. V roce 1961 dosáhl svaz nejvyššího počtu členů, patřilo do něj dva miliony čtyři sta třicet tisíc členů. Na šestém sjezdu SČSP byly závodní odbočky zrušeny.

K propagaci své činnosti využíval SČSP nástroje jako ideologické časopisy Svět sovětů a Svět socialismu, měsíčník Praha-Moskva, který nabil publicistického rázu. Svaz nespolupracoval

¹⁵ LOMNÍČEK, Jan. Proměny konstrukce Sovětského svazu v poválečném Československu. In: PAŽOUT, Jaroslav, et al. *Informační boj o Československo/v Československu (1945-1989)*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2014, s. 110–135. ISBN 978-80-87912-10-2. s. 121.

pouze s tiskem, ale navázal spolupráci také s rozhlasem, televizí a filmem. Skrze všechny tyto prostředky rozšiřoval informace o Sovětském svazu.¹⁶

Jeho hlavním partnerem v Sovětském svazu byla Společnost sovětsko-československého přátelství, se kterou SČSP kooperoval na základě rovného partnerství, vzájemné výměně názorů, požadavků, snah a vzájemného chápání. Cílem této spolupráce mělo být navázání a rozšiřování styků se Společnostmi přátel SSSR v socialistických i západních zemích. Měl vzniknout internacionální pohled na vzájemné přátelství socialistických zemí a výměna zkušeností podobných činností.¹⁷

4.2 Svazarm

Název Svazarm představoval zkratku pro dobrovolnou organizaci zajišťující brannou mimoškolní přípravu, která sdružovala jak branné sporty, tak i zájmové aktivity. Celý název organizace zní Svaz pro spolupráci s armádou. Vzorem pro vytvoření československé branné organizace založené komunistickou vládou byla sovětská Dobrovolná společnost pro spolupráci s armádou, letectvem a námořnictvem. Mezi členy patřila Lidová milice, Československý svaz mládeže, Československá obec sokolská, dobrovolný svaz lidového letectví, Autoklub republiky československé, Československý Červený kříž, Československý sbor hasičstva, ale třeba také Kynologická jednota.

Co se historie týče, v říjnu 1945 proběhl první pokus o sdružení branných spolků, tehdy vznikl díky dekretu prezidenta Beneše Svaz brannosti, který byl zrušen roku 1949 komunisty, a tak přešla branná výchova na jiné organizace, kterými byl Sokol, Aeroklub a Autoklub.

Právní základ pro existenci Svazarmu dal zákon o branné výchově z 2. listopadu 1951. Zprvu působil Svazarm jako jednotná organizace s kolektivním členstvím, tento způsob se zdál být pro Svazarm nevyhovující, a proto se z něj v prosinci 1952 stala jednotná organizace s individuálním členstvím.

Posláním Svazarmu byla propaganda znalostí z vojenské a politické sféry v kruhu členstva a ostatních občanů. Snažil se, aby se nejširší vrstvy pracujících obyvatel aktivně účastnili vojensko-masové a sportovní činnosti, v přípravě Civilní obrany a při rozvoji masových branných sportů. Kromě tohoto výčtu měl Svazarm v moci šedesát autoškol dvanáct set dílen na opravu vozidel.

¹⁶ FRANZ, Martin, KNAPÍK, Jiří. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967*. 1. vyd. Praha: Academia, 2011. ISBN 978-80-200-2019-2. S. 886–887

¹⁷ NA, fond Ústřední výbor Národní fronty, kart. 741, SČSP, Program Svazu československo-sovětského přátelství, Spolupráce se Společností sovětsko-československého přátelství a dalšími Společnostmi přátel SSSR, s. 7–8., 1968.

Úkoly organizace spočívaly ve spolupráci s armádou a zajištění na základě dobrovolné účasti řádnou přípravu nejširších vrstev pracujícího lidu k plnění úkolů obrany vlasti. Svaz organizoval, řídil a kontroloval dle směrnice ministerstva národní obrany provádění branné výchovy, vychovával členy k bezmezné oddanosti republice a věrnosti Sovětskému svazu a přispíval k posílení mohutnosti československé branné moci.¹⁸

Svazarm se zabýval také aktivitami, které nebyly s armádou nijak příbuzné. Mezi tento druhý typ aktivit patřila sportovní střelba, automobilový sport, motocyklový sport, potápění, parašutismus, sportovní létání, kluby modelářů, radioamatérů a kynologů. V některých z těchto sportovních oblastí dosáhl Svazarm světových prvenství.¹⁹

¹⁸ NA, fond Národní fronta, kart. 741, Svazarm 1951–1954, Prozatímní organizační řád Svazu pro spolupráci s armádou, 1968

¹⁹ FRANZ, Martin, KNAPÍK, Jiří. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967*. 1. vyd. Praha: Academia, 2011. ISBN 978-80-200-2019-2. S. 903–904.

5 Propaganda

5.1 Definice slova

Pojem propaganda lze popsat jako záměrné šíření myšlenek s cílem dosáhnout k jejich přijetí společností. Nelze mluvit o přímých lžích, ale o směsi pravd, polopravd, informací vytržených z kontextu, různých deformací a posunů. Smysl propagandy spočívá v nastolení tématu, přehlušení protikladných názorů a přesvědčení emocemi, přístupností formy a neustálým opakováním.²⁰

5.2 Komunistická propaganda v Československu

Vlivným prostředkem k ovládnutí československé společnosti se stala komunistická propaganda. Její účinnost se odvíjela od dostupnosti a intenzity alternativních zdrojů, čím omezenější přístup alternativních zdrojů byl, tím vyšší byla účinnost propagandy. Z tohoto důvodu se komunistický režim, tak jako všechny totalitní režimy, snažil tyto zdroje zcela uzavřít, či k nim alespoň znesnadnit cestu.

Tento samotný počín ještě nezaručoval úspěšnost propagandy. K jejímu úspěchu bylo zapotřebí, aby její obsah souhlasil s obecnou zkušeností lidí, na které se zaměřila. V případě vnitřní politiky využila komunistická propaganda vzpomínky na hospodářskou krizi a nezaměstnanost během první republiky. Kladla důraz na to, že v socialistickém Československu neexistuje nezaměstnanost, do popředí vyzdvihovala bezplatné školství a lékařskou péči, propaganda se rovněž zaměřila na propagaci sociálního a zdravotního zabezpečení občanů. Československá propaganda převzala toto schéma od Sovětského svazu, na kterém byla bezpodmínečně závislá.

Po osvobození Československa sovětskou armádou vznikl základní pilíř poválečné politiky a myšlenka vděčnosti osvobození Československa ze spárů nacistického Německa a idea věčného spojenectví se SSSR. Ve skutečnosti to znamenalo, že se Československo naprosto podřídilo socialistické ideologii Sovětského svazu.

Významným propagátorem SSSR byl Svaz československo-sovětského přátelství, který popisoval Sovětský svaz jako jednu z rozhodujících sil světa. Zprostředkovával význam SSSR ve světovém měřítku v socialistických zemích. Aby rozšířil a posílil politicky výchovnou práci v krajích a okresech, budoval kromě ústředních lektorských sekcí skupiny lektorů z vysokých škol také politické, hospodářské, kulturní a umělecké instituce.

²⁰ PINKAS, Jaroslav, Propaganda, škola, normalizace. Didaktické využití normalizační propagandy In: PAŽOUT, Jaroslav, et al. *Informační boj o Československo / v Československu (1945-1989)*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2014, s. 208–223. ISBN 978-80-87912-10-2. s. 208.

SČSP se zasloužil o osobní znalost a přátelství občanů SSSR, rozšiřoval kontakty mezi občany ČSR a SSSR, určoval, na jaké úrovni se měla pohybovat úroveň umělců, souborů, výstav atd. Péči věnoval rozvoji znalostí ruštiny, v rámci letních i zimních táborů ruštiny, ruských klubů, specializovaných kurzů, kurzů pro pokročilé, v rámci soutěží ve znalostech a dovednostech a třeba v soutěži Puškinův památník.²¹

Roku 1961 byl pro zlepšení propagandy zahájen Rok stranického školení, na němž byla velká účast. V tomto školení zaznělo, jak má vypadat správné zaměření výchovy komunistů v rámci usnesení ÚV KSČ. Konkrétní podmínky měly být ve vesnicích či závodech aplikovány tak, aby se výuka marxisticko-leninské teorie blížeji přimykala k problematice zemědělské a průmyslové výuky. Zdrojem poučení a obsahu se staly materiály ze sjezdu Komunistické strany Sovětského svazu, které byly studovány ve všech útvarech.²²

Pilíř poválečné politiky a rusofilství ohrozila a omezila sovětská okupace. Léta normalizace se nesla ve znamení ztížení komunistické propagandy. Mladá generace československých občanů nezažila válku, a proto si vztah k SSSR vytvářela právě z okupace 21. srpna 1968. Také vztah k západnímu světu se propagandisticky začal vymykat kontrole komunistů. I přes zákaz poslouchali občané Československa zahraniční rozhlas Svobodná Evropa a díky pravdivým zprávám si tak vytvářeli reálný pohled na události ve světě a viděli rozdíl v životní úrovni u nás a v západní Evropě.

Komunistická strana Československa využila k propagandě budování socialistické republiky například Socialistický svaz mládeže jako svého pomocníka, při plnění ideologických úkolů. Svaz socialistické mládeže schválil výzvu, na kterou odpověděl tak, že bude rozvíjet svou činnost, a že mladí lidé, kteří do této organizace vstoupí, uspokojí své zájmy a záliby. Ve svém programu si Svaz socialistické mládeže kladl za cíl vychovávat své členy a zvýšit svůj vliv i na mládež, jež není součástí organizace.²³

V pokročilých 70. a 80. letech komunistická propaganda stále opakovala totožné argumenty jako v letech 50., změna nastala v tom, že začala zdůrazňovat fakt, že život v socialistickém Československu není dokonalý, ale že má své výhody třeba v oblasti zaměstnanosti. Opuštěno bylo od zdůrazňování beztrždní společnosti a od vyzdvihování socialistických států nad státy kapitalistickými.

²¹ NA, fond Ústřední výbor Národní fronty, kart. 741, SČSP, Poznávání Sovětského svazu, Osobní a skupinové kontakty, Vzájemné kulturní styky, 1968.

²² Průboj z 9. Listopadu 1961, s. 3.

²³ Průboj z 29. září 1970, s. 1.

Naopak docházelo k vyzdvihování životní úrovně Československa, která se v ohledu vybavenosti, podle komunistické propagandy, postupně začínala přibližovat Západu.

K zániku komunistické ideologie roku 1989, který byl způsoben pádem komunistického režimu a rozpadem Východního bloku, došlo i z důvodu, že ideologie nestála na vědeckém základu, ale na voluntaristické představě, která chtěla vybudovat sociálně rovnou společnost.²⁴

5.3 Ideologie z pohledu obyčejného člověka

Za komunistického režimu se lidé museli povinně účastnit akcí MČSP. I přesto, že nesouhlasili s komunistickým režimem a nastolenou ideologií, neměli většinou odvahu se akce neúčastnit. Jejich protest mohl vypadat tak, že se sice akce účastnili, ale opravdu jen na krátkou chvíli, jakmile to bylo možné, odešli.²⁵

5.4 Propaganda ve školním prostředí

Z pohledu dětí základní školy průvodní akce k Měsíci československo-sovětského přátelství odpor nevzbuzovaly, ba naopak se děti radovaly, že jim kvůli manifestacím odpadla výuka ve škole. Přirozeně se politikou nezabývaly a z jejich strany jim šlo o to, zda se budou učit nebo ne.²⁶

První stupeň základní školy měl aktivit zaměřených na Měsíc přátelství méně než stupeň druhý, přesto se v hodinách výtvarné výchovy malovala Aurora a učily se sovětské písničky jako Katuša. V 80. letech nejen ve Frýdlantu se VŘSR ve školním prostředí oslavovala tak, že se 7. 11. sešla celá základní škola v tělocvičně a věnovala se příslušnému programu. O program se postaral druhý stupeň, který pro shromáždění připravil recitaci sovětských básní a zpíval sovětské písně. V tělocvičně nechyběla návštěva ze SSSR, která pojednávala o své zemi.

Ve škole byl nazdobený „koutek“, výstava věnovaná k MSČP. Koutek tvořily panenky Matrjošky, výstřižky z novin opěvující SSSR, různé socialistické slogany, nápisy, plakáty pionýrů, Aurory, lodi, která se stala symbolem bolševické revoluce, ale hlavně portrét Lenina. Většinou se ve školním „sovětském koutku“ vyslavovala i busta Lenina. V koutku byl umístěn čaj v samovaru a děti z něj mohly o přestávkách pít.

Z pohledu učitelů byla situace složitější, měli jasně dané instrukce o tom, co mají v tomto období probírat za látku. Téma hodin bylo načasováno v učebnicích a přizpůsobeno

²⁴ Rychlík, Jan, Komunistická propaganda v Československu 1945–1989 z tematického hlediska. In: PAŽOUT, Jaroslav, et al. *Informační boj o Československo / v Československu (1945-1989)*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2014, s. 92–109. ISBN 978-80-87912-10-2. s. 18–27.

²⁵ Rozhovor autorky s paní Miladou Procházkovou

²⁶ Rozhovor autorky s paní Hanou Gamperovou

významným dnům propojených se Sovětským svazem. V hodinách se děti musely naučit obrovské množství poznatků, zpravidla musely vědět více informací o SSSR než o samotném Československu. Zpaměti musely vyjmenovat všechna jezera a řeky Sovětského svazu, znát všechna města socialistických zemí i jejich představitele. Obsah látky byl mnohdy až přehnaný, například tehdy, když si děti musely pamatovat hloubku Bajkalu i s rybami, kteří v něm žijí.

SČSP se snažil za každou cenu zvýšit a sjednotit úroveň výuky ruského jazyka. Jedním z prostředků, které k tomu využil, bylo posílání profesorů a učitelů ruského jazyka a literatury na studijní či turistické cesty do Sovětského svazu.²⁷ Například učitelé z Frýdlantu se každoročně vypravovali na zájezdy do Leningradu. Ačkoli byly zájezdy určeny hlavně ruštinářům, nezdědka se stávalo, že se zájezdu účastnili i ostatní učitelé, kteří projevíli zájem, a zbylo na ně místo. Tradici frýdlantských každoročních zájezdů přerušila až Sametová revoluce.

Do Vlaku družby se kromě dospělých mohli dostat i žáci středních škol. Celá akce připomínala svým obsahem dnešní výměnné pobyty jako třeba Erasmus. Ze školy bylo vybráno několik dětí, které putovaly do Kyjeva a do Moskvy. Například v roce 1973 trvalo toto dobrodružství šest týdnů. Během této doby chodily děti z Československa na brigády. Ubytování československých dětí bylo zařízeno v internátech spolu s ruskými dětmi. Docházka do škol v Sovětském svazu se československým dětem počítala, takže po návratu domů neměly žádné zameškané hodiny. Po příjezdu domů z Vlaku družby musely zúčastněné děti vést besedy, na kterých vyprávěly pozitivní zážitky z jejich cesty a pobytu. Na besedy musely být řádně připravení a vést strukturované vyprávění. Svoje zážitky musely sdílet ve všech základních i středních školách v okolí.

Základní školy měly povinnost pořádat recitační a pěveckou soutěže v ruském jazyce Puškinův památník a znalostní soutěž o Sovětském svazu pod názvem O zemi, kde zítra znamená včera. Pořádání těchto soutěží musela škola nahlásit hlavnímu organizátorovi na pobočku a tím byl Svaz československo-sovětského přátelství.

Přípravy na soutěže probíhaly částečně v hodinách, ale ve větší míře po vyučování. Cílem těchto aktivit bylo zapojit co největší počet žáků, čím více žáků škola uvedla, tím větší prestiž získala.

V případě, že žáci škol uspěli v okresních a krajských soutěžích, byl jejich výsledek vyhlašován školním rozhlasem a uváděn v městském časopise.

²⁷ NA, fond Ústřední výbor Národní fronty, kart. 741, SČSP, Program Svazu československo-sovětského přátelství, Ruština, 1968.

Pokud bychom se zajímali o vysoké školy, byla situace více než bizarní. Na všech vysokých školách, ať už to byla vysoká škola politická, zemědělská nebo pedagogická byly povinné předměty, v kterých se studenti učili o marxismu-leninismu. Předměty provázeli studenty celé tři ročníky, všech šest semestrů. V prvním ročníku se předmět nazýval „Dějiny mezinárodního dělnického hnutí a Komunistické strany Československa“, ve druhém Politická ekonomie a v ročníku třetím nesl název Marxistická filosofie. Na konci každého semestru proběhl zápočet a na konci ročníku se uskutečnil zápočet a následná zkouška. V některých případech získali studenti zápočet za účast v kině na filmu sovětského původu, za účast na manifestaci nebo za přítomnost na besedě k příležitosti MSČP.

5.5 Mediální propaganda

Jedním z nejdůležitějších médií za socialismu bylo vysílání městského rozhlasu. Rozhlas zprostředkoval lidem politické události, kulturní akce, informace z domova i zahraničí a sloužil k rozšiřování politické ideologie. Jednalo se o velice vlivný informační prostředek, který byl přístupný všem lidem bez rozdílu.

Na přelomu 40. a 50. let patřil rozhlas k významnému modernímu komunikačnímu prostředku. Mezi charakteristické znaky rozhlasu patřila snadnost a rychlost šíření, dále v kontrastu s tištěnými médii v sobě nesl určitý osobitý styl, na posluchače se neobracel jen jako na masu, ale hlavně jako na jedince. Rozhlas působil především na city.

Rozhlas byl za socialismu nejdostupnějším prostředkem masové komunikace a jeho poslech byl běžnou součástí života.²⁸

Historie užívání rozhlasu jako prostředku ovlivňování sahá až do nacistické třetí říše, kdy měl za úkol ovlivňovat domácí obyvatele.

Za socialismu byla jeho hlavním popisem práce komunistická propaganda. Znaky propagandy byla soustavná, vzdělávací, cílevědomá a výchovná činnost. Propagandu rozšířila komunistická strana o ideje marxismu-leninismu, bojovala proti „nepřátelským“ ideologiím, přesvědčuje společnost o pravdivosti svých názorů. Obyvatelé Československa byli povinni poslouchat pouze stanice vybrané komunistickým režimem, které nebyly objektivní a mnoho informací skrývaly.

²⁸ TOMEK, Prokop, Propaganda a rádio Svobodná Evropa v padesátých letech In: PAŽOUT, Jaroslav, et al. *Informační boj o Československo/v Československu (1945-1989)*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2014, s. 92–109. ISBN 978-80-87912-10-2. s. 93

Kromě kulturně-politických cílů, jako byla propagace různých kulturních akcí, sloužil rozhlas také k zajištění civilní obrany v době míru a především k přípravě branné povinnosti a válečného stavu.

Druhým nejvlivnějším prostředkem propagace za komunismu byl tisk, ten se na rozdíl od rozhlasu zaměřoval zejména na rozum čtenáře. Snažil se mu ukázat skutečnost tak, jak ji měl vidět. Text byl vytvářen tím způsobem, aby se k němu čtenář mohl vracet a znovu se nad ním zamýšlet.

Stejně tak jako i dnes, byly tiskoviny za socialismu uspořádány tím způsobem, aby dle komunistického režimu důležité události stály na začátku a byly označeny tučným a nejlépe barevným písmem. Čtenáře tak na první pohled upoutala hesla nejvýraznějšího rázu, která náležela komunistické ideologii.²⁹

Dalším médiem, které se zrodilo v padesátých letech, a které ovlivnilo nejen technický pokrok Československa, ale i celkově životní styl většiny obyvatel, se stal televizor. Již dříve se občané setkávali s filmy různé tematiky v kinech. V padesátých letech byla většina filmů nástroji politické propagandy, které podřízeně splňovaly ideologické požadavky vládnoucí moci. Film bylo možné považovat za jeden z nejúčinnějších nástrojů propagandy.³⁰ Tyto filmy se promítaly pouze v kinech. Převrat proto nastal, když si domácnost koupila vlastní zařízení a jeho obsah sledovala mnohonásobně častěji. Nutno podotknout, že lidé ve svých televizních přijímačích nesledovali pouze filmy, ale také zprávy a jiné žánry. Vládnoucí moc si zcela uvědomovala silný vliv tohoto nového média, a proto se fenoménem televizoru zabýval Ústřední výbor Komunistické strany Československa, který vydal hned několik dokumentů usměrňujících jejich náplň.

Počátky televizního vysílání datujeme do roku 1953, kdy začala vysílat Československá televize. Cena televizorů na počátku padesátých let byla příliš vysoká, než aby si je běžný občan mohl zakoupit. Z tohoto důvodu dosáhl prodej televizorů vyššího úspěchu až v roce 1956, kdy cena značně poklesla. V průběhu let se zlepšovala jejich kvalita a zvětšovala se obrazovka. Značka Astra z Tesly Pardubice patřila mezi v té době inovativní televize.

²⁹ TOMEK, Prokop, Propaganda a rádio Svobodná Evropa v padesátých letech In: PAŽOUT, Jaroslav, et al. *Informační boj o Československo/v Československu (1945-1989)*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2014, s. 92–109. ISBN 978-80-87912-10-2. s. 92.

³⁰ LOZOVIUKOVÁ, Kateřina, Politická propaganda a československý film v 50. letech 20. století, In: PAŽOUT, Jaroslav, et al. *Informační boj o Československo/v Československu (1945-1989)*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2014, s. 224–235. ISBN 978-80-87912-10-2. s. 224–226.

Roku 1960 přišly na československý trh nové značky televizních přijímačů jako Ametyst, Narcis a Oravan.³¹ Na třináctém sjezdu KSČ byl ustanoven závazek vytvoření inovativních antiimplozních televizorů.

Domácí výroba nedokázala pokrýt poptávku, a proto se v polovině padesátých let začaly dovážet televizní přijímače především ze Sovětského svazu v rámci výměnných akcí a v menším měřítku z Maďarska. Jednalo se o sovětské značky Rubin, Rekord, Znamja, Temp a maďarský Orion. Oproti československým přístrojům se ty sovětského původu vyznačovaly nižší kvalitou a vyšší poruchovostí. Z důvodu vzájemného přátelství se i přes tyto nedostatky zboží ze Sovětského svazu dováželo v obrovském měřítku. Dokazuje to například hodnota z roku 1959, která říká, že se dovoz ze zahraničí dostal na 29 % celkového objemu.

V počátcích vysílání se z důvodu vysoké ceny a nedostatku zboží vyskytovala většina televizorů ve veřejných prostorech, jakými byly kavárny či závodní kluby. Po rozšíření televize do domácností, se ze sledování tohoto zařízení stala společenská akce, rodina, sousedi či kamarádi se scházeli u jednoho přijímače a společně sledovali program.³²

Na začátku padesátých let probíhalo vysílání televize pouze třikrát týdně, v létě pouze dvakrát týdně. Postupem let začala kromě pražského studia vysílat signál Ostrava, Bratislava, Brno a Košice a zvýšil se tak i počet odvysílaných hodin. Kromě pořadů pro dospělé posluchače, byly vysílány také pohádky pro děti a na začátku šedesátých let pak vznikl nový žánr, seriál. Kromě zábavných pořadů existovaly filmy naučné a výchovné. Mnoho publicistických pořadů obsahovalo agitační a propagandistické prostředky. Jmenovitě se jednalo o pořady *Tribuna brigád socialistické práce* a *Reportáž na přání*. Pořady jako *Televizní universita*, *Lidový kurs základů ruštiny*, *Ekonomický zápisník* a *Vysílání pro zemědělce* patřilo vzdělávacím filmům ovlivněným komunistickou ideologií. I přesto, že filmů obsahující prvky komunistické ideologie byla celá řada, neslavily mezi lidmi úspěch. Lidé vyhledávali raději zábavné a odpočinkové pořady.

Jak pořadů přibývalo, vyvíjely se i obsahy, které se ne vždy líbily KSČ, proto se o vysílání televize začala zajímat Veřejná bezpečnost i cenzura. Stranické vedení se tak snažilo ovládnout směřování československého vysílání.³³

³¹ FRANZ, Martin, KNAPÍK, Jiří. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967*. 1. vyd. Praha: Academia, 2011. ISBN 978-80-200-2019-2. S. 936.

³² FRANZ, Martin, KNAPÍK, Jiří. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967*. 1. vyd. Praha: Academia, 2011. ISBN 978-80-200-2019-2. S. 937.

³³ FRANZ, Martin, KNAPÍK, Jiří. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967*. 1. vyd. Praha: Academia, 2011. ISBN 978-80-200-2019-2. S. 203–204.

6 Sovětský obraz

6.1 Obraz Sovětského svazu před rokem 1948

V poválečném období projevovala minimálně část obyvatelstva Československa sympatie k budování nového sovětského systému. Sympatie byly založeny na levicově orientovaných příznivcích, ale i na starších a silnějších slavjanofilských či rusofilských tradicích. Později, ve třicátých letech byly vztahy umocněny rozšiřováním vzájemných kulturně-politických styků před druhou světovou válkou. Mezi tyto styky můžeme zařadit propagandistické kampaně obou stran týkajících se spojenecké smlouvy z roku 1936.

V druhé polovině třicátých let byla sovětská společnost vykreslována jako dynamicky se rozvíjející systém, který modernizuje svou zemi díky pracovnímu úsilí. Informace o modernizaci se do Československa dostávaly prostřednictvím cestopisů, zahraničních návštěvníků SSSR či sovětských propagandistických materiálů.

Ačkoli se v meziválečném období objevovaly i temné stránky a negativní aspekty sovětského systému, převládal překvapivě pozitivní obraz, který dokázal případné pochybnosti vysvětlit.

Tento kladný obraz tematizoval práci jakožto proces, který rozvíjel zemi a společnost, ale vedl zároveň i ke zdokonalení jedince. I přesto, že Sovětský svaz tento fakt popíral, dával přednost jedincům, kteří loajálně spolupracovali se sovětským režimem, většinou bez ohledu na množství odvedené práce.

Mezi další témata propagovaná sovětským režimem patřily proměny společnosti v podobě vnitřní kolonizace, z pohledů jejího řízení a osvěty a obrany před vnitřním a vnějším nepřítelem.

Sovětský režim navazoval na úspěchy bolševické revoluce z roku 1917, ale třeba také vyzdvihoval sovětský sport.

Důležitým meziválečným pojmem byl „sovětik“, který představoval sovětského občana chápaného jako nedílnou součást budované beztržní společnosti.

Zřejmě nejvýznamnější událostí, která ovlivnila pohled na Sovětský svaz, bylo osvobození Československa sovětskou armádou od německé okupace. Sovětští vojáci osvobodili slovenské území a většinu území dnešní České republiky. O územním osvobození rozhodla demarkační linie. Pomyslná čára vedla městy Karlovy Vary, Plzeň, České Budějovice a Linec. Menší západní území osvobodili Američané v čele s generálem Eisenhowerem a převažující část osvobodila sovětská vojska.

Zásadní roli v politice sehrály volby roku 1946, ve kterých zvítězila Komunistická strana Československa. Komunisté byli vděční Sovětskému svazu za osvobození a svou přízeň mu dávali najevo.

Volební vítězství Komunistické strany Československa patřilo v libereckém okrese mezi jedno z nejvýznamnějších. Příčiny úspěchu spočívaly v tom, že se komunistům podařilo vybudovat pevnou síť místních a závodních organizací. V masovém náboru získali velké množství nových členů.³⁴

6.2 Obraz Sovětského svazu po 1948

Po Únorovém převratu prostoupila komunistická strana svou ideologií do celé struktury moci. Ideologie dostala roli konstruktéra názorové jednoty společnosti. Jejím základním principem byl monopol moci. Jedinou oficiální vědeckou ideologií se stal marxismus-leninismus s výjimkou u náboženství.³⁵

V Liberci se komunisté na převzetí absolutní moci chystali s předstihem. Z únorového jednání zástupců KSČ lze říci, že jejich strategie, směřující k převzetí moci, byla dokonale naplánovaná a spolupracovala s jednotlivými organizacemi strany. Na konci roku 1948 měla již Komunistická strana Československa veškeré dění pod kontrolou. V době únorového nadšení docházelo k hromadnému podávání přihlášek do strany.³⁶

Obraz SSSR po roce 1948 byl ovlivněn tím, že se Československo zařadilo do sovětské vlivné zóny a v dalších 40 letech se vzájemná spolupráce v hospodářské, kulturní, vědecké, vojenské i politické oblasti rozvíjela. Mnoho oblastí běžného života bylo provázáno společností Čechoslováků a sovětských občanů. Výrazná proměna vzájemných vztahů nastala tehdy, když se rozpadl východní blok.

³⁴ PORTMANN, Kateřina. Liberec po druhé světové válce. In: MELANOVÁ, Miroslava, et al. *Liberec*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2017, s. 326–342. ISBN 978-80-7422-484-3. s. 330–332.

³⁵ KAPLAN, Karel. *Kořeny československé reformy 1968*. Brno: Doplněk, 2002. Knihy dokumenty. ISBN 80-723-9135-6., S. 343.

³⁶ PORTMANN, Kateřina. Únor 1948 a 50. léta 20. století. In: MELANOVÁ, Miroslava, et al. *Liberec*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2017, s. 342–358. ISBN 978-80-7422-484-3. s. 343–344.

Podpory vytváření pozitivního obrazu se SSSR těšil ze strany lidovců od osoby Josefa Plojgara. Ten se zasloužil o zformování pozitivního obrazu po roce 1948 jakožto autor mnoha cestopisů SSSR a také jako dlouholetý místopředseda Svazu československo-sovětského přátelství.³⁷

Nepostradatelným kultem osobnosti, který ovlivňoval československo-sovětské vztahy, byla osoba Josifa Vissarionoviče Stalina. Stalin představoval vůdce světového proletariátu a osvoboditele od německých okupantů. V 50. letech Stalinův obraz překročil únosnou hranici obdivu a začal působit až tragikomickým dojmem. Město Praha mu udělilo čestné občanství, dočítáme se, že obdržel knihy zdravic z Kladna, Košic i třeba z ostravsko-karvinského uhelného revíru.³⁸

V 50. letech docházelo čteně ke zvýšení fabulace ohledně sovětských úspěchů na poli vědy a techniky, které se často odkazovaly na dávné období ještě před rokem 1917. V některých sovětských tezích se čtenář mohl dozvědět zavádějící informace o tom, že ruský lid zajistil značnou část světového vědeckotechnického pokroku, což často nebyla pravda. Sovětský svaz se vydal cestou slovíčkaření a sebechvály, kterou si mnohdy vůbec nezasloužil. Čtenář se dozvídal podivuhodné směsice pravdivých a poupravených informací, které byly pro tuto dobu příznačné. Cílem tohoto jednání bylo za každou cenu dokázat sovětské prvenství v těch oblastech, ve kterých ruská a později sovětská společnost zaostávala za světovým vývojem.³⁹

K dotvoření pozitivního obrazu o Sovětském svazu sloužily československým občanům turistické zájezdy do SSSR. Oblast, kterou turisté navštěvovali, byla ohraničena Kaspickým mořem, Černým mořem, řekou Volhou a pohořím Kavkaz. Pro návštěvu v 50. letech se vybírala stejná místa jako v letech 30. Těmi byly továrny, kolchozy, sanatoria, významné stavby socialismu a významná místa spojená s bolševickými úspěchy.

V 50. letech vznikly rukou československých občanů kontroverzní cestopisy. Kritické cestopisy, nebyly zveřejněny či jejich znění bylo poupraveno, tak aby nepoškodilo pověst přítele. Ještě v letech 50. převažovalo nekritické obdivování SSSR, které se změnilo až v letech 60. a 70., kdy v neoficiálních kruzích vznikl negativní obraz Sovětského svazu. Tento zvrát vnímání země byl

³⁷ LOMÍČEK, Jan, Proměny konstrukce obrazu Sovětského svazu v poválečném Československu. In: PAŽOUT, Jaroslav, et al. *Informační boj o Československo / v Československu (1945-1989)*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2014, s. 110–135. ISBN 978-80-87912-10-2. s. 111–113.

³⁸ LOMÍČEK, Jan, Proměny konstrukce obrazu Sovětského svazu v poválečném Československu. In: PAŽOUT, Jaroslav, et al. *Informační boj o Československo / v Československu (1945-1989)*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2014, s. 110–135. ISBN 978-80-87912-10-2. s. 115.

³⁹Tamtéž., s. 116-117.

dán například generační výměnou, mladší generace zažila okupaci v roce 1968, ale už nezažila předchozí vývoj nekritického obdivování.⁴⁰

Již na začátku 70. let začala společnost v mnoha směrech rezignovat na diskusi o SSSR. Sovětské motivy, výroční a památné dny se začaly slavit s určitou mírou formálnosti.

Před rokem 1989 za „generace Husákových dětí“ se společnost při kontaktu se SSSR setkávala s vyprázdňujícím rituálem.

Kontakt byl omezen na dopisování v ruštině se sovětskými žáky, sovětská ideologie formálně působila při výuce a dodržovaly se formální festivity. Mezi důležitý bod formalizovaného uctívání patřily síně revolučních, pracovních a internacionálních tradic, o kterých bylo detailně pojednáno v propagandistických manuálech Svazu československo-sovětského přátelství.⁴¹

⁴⁰ Tamtéž., S. 122.

⁴¹ Tamtéž., S. 123.

7 Okres Liberec

7.1 Vymezení okresu Liberec roku 1960

Vývoj Liberce v 60. letech proběhl zejména ve správní oblasti. Na počátku roku 1960, 14. ledna, se na zasedání ústředního výboru Komunistické strany Československa usneslo, že dojde k územní změně státu. Mělo tak dojít ke snížení počtu samosprávných celků a posílení důležitosti národních výborů tím, že byly jejich pravomoci a odpovědnosti rozšířené.

Liberecký kraj zanikl oficiálně 1. července 1960. Ke správní reformě došlo po 11 letech. 1. července došlo k vytvoření zákona o územním členění státu z původních 19 krajů 10 a z 300 původních okresů vzniklo 108 nových. Zákon z 11. července rozšířil působnost národních výborů ve třech oblastech, v oblasti zemědělské, hospodářské a stavebnické. Dokonce i orgány národních výborů získaly větší pravomoci, komise národních výborů se staly kontrolními, iniciativními a výkonnými orgány. Před reformou měly pouze poradní charakter.⁴²

Území bývalého Libereckého kraje se rozdělilo mezi tři nově vzniklé kraje, kterým byl kraj Severočeský, Východočeský a Středočeský.

Změnou prošlo rovněž uspořádání okresů, jejich počet se snížil na třetinu. Liberecký okres spadl pod Severočeský kraj, krajským městem se stalo Ústí nad Labem. Díky této správní změně se rozloha libereckého okresu téměř zdvojnásobila.

Ze severní strany se liberecký okres rozšířil o bývalý politický okres Frýdlant, ze směru jižního se zvětšil o část okresu Turnov (Československo). Naopak přišel o bývalé obce okresu Jablonné v Podještědí, které mu náležely od roku 1949.

Liberec, jako samostatné město, se na začátku šedesátých let také rozrostl. 1. července 1963 se k němu přidaly obce Rudolfov, Ostašov a Horní Suchá, díky kterým vznikly nové čtvrti. V polovině šedesátých let žilo v Liberci 70 577 lidí.

Novým správním systémem přišel Liberec o postavení krajského střediska i o pozici samosprávného města. Od tohoto nového členění se Liberec zodpovídal okresním úřadům správním i stranickým.⁴³

⁴² Státní oblastní archiv v Litoměřicích (SOA Litoměřice), (1944) 1945–1960 (1982), evid. č. 317, č. JAF 150, 2003, S. 44.

⁴³ MELANOVÁ, Miloslava, Rudolf ANDĚL, Robert KVAČEK, Markéta LHOTOVÁ, Kateřina PORTMANN a Milan SVOBODA. *Liberec*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2017. Dějiny českých, moravských a slezských měst. ISBN 978-80-7422-484-3., S. 359.

K zajištění správného převedení majetku mezi zrušenými okresními národními výbory a naopak územně rozšířenými okresními Národními výbory byla na základě vládního usnesení 8. dubna vytvořena likvidační komise, jejímž předsedou byl pro ONV Liberec jmenován Josef Váňa.⁴⁴

Na začátku 80. let žilo v okrese Liberec přes 150 000 obyvatel a více než 120 000 jich bydlelo ve městech Liberec, Český Dub, Frýdlant v Čechách, Hrádek nad Nisou, Chrastava, Hejnice, Hodkovice nad Mohelkou, Nové město pod Smrkem a Raspenava.

Okres Liberec náležel k vyspělým průmyslovým okresům, v jeho čele stálo strojírenství. V tomto odvětví převažovala textilní výroba a výroba textilních strojů. Další místa v okrese obsadil potravinářský průmysl, průmysl plastických hmot, zemědělství a stavebnictví.

Živočišná produkce se zaměřovala na chov skotu, který byl dán přírodními a klimatickými podmínkami.⁴⁵

⁴⁴ SOA v Litoměřicích, (1944) 1945–1960 (1982), evid. č. 317, č. JAF 150, 2003, S. 45

⁴⁵ NA, fond ÚV NF ČSR, kart. 332, Stručná základní politickoekonomická charakteristika okresu Liberec, význam a poslání organizací SČSP, 13. zasedání ČÚV SČSP a závěry pléna Severočeské organizace SČSP, 18. září 1982.

8 Liberec a Liberecko v 60. letech

Šedesátá léta se nesla ve znamení politického uvolňování a kulturního rozvoje, a proto není divu, že se na rozdíl od tragických let padesátých tomuto období přezdívalo „zlatá šedesátá“. Pro oblast Liberce o jeho okolí připadly nové trendy v oblasti architektury, divadla, designu, výstavnictví i fotografii. Fenomémem města se staly Liberecké výstavní trhy, které se v 60. letech těšily největší popularitě a rozsahu. Charakteristikou pro toto období na Liberecku bylo budování nové socialistické společnosti. Významným počinem na začátku šedesátých let byl zánik Libereckého kraje a následný vznik kraje Severočeského.⁴⁶

Přesto se i šedesátá léta se vyznačovala silným vlivem organizované sovětské ideologie, která byla znatelná v kulturní a umělecké činnosti. K šíření sovětské ideologie přispěl na Liberecku v největší míře rozhlas, jakožto nejdostupnější a nejvlivnější prostředek. Co se pravidelnosti vysílání týče, vysílal roku 1961 městský rozhlas v Liberci pouze dvakrát týdně, a to v sobotu a ve středu. Vysílání v sobotu začínalo v 10 hodin a 5 minut a ve středu v 16 hodin a 30 minut.

Jeho použití nechybělo u žádné prosovětsky orientované festivity, jakou bylo například výročí Velké říjnové socialistické revoluce. Celý průběh oslav byl občanům jeho prostřednictvím detailně vyličen. Posлуhači se dozvěděli, co se v jaký čas událo a co se bude dít v daný den i následující dny. Ve dnech Měsíce československo-sovětského přátelství se rozhlas vyjadřoval pravidelně ke kulturnímu programu každý týden.⁴⁷

Sovětských nálad si nešlo nevšimnout na Filmových festivalech pracujících, kde se promítaly ideologicky vhodné filmy. Nezřídka stávalo, že jejich kvalita dosahovala nízké úrovně.⁴⁸

Myšlenky Jednotného plánu kulturního rozvoje Liberce na rok 1963 hovořily o tom, jak kulturní činnost stále nabývá na důležitosti. Dvanáctý sjezd KSČ určil hlavní úkoly v oblasti ekonomiky a ve významu komunistické výchovy. V plánu jasně popisoval, že člověk rozhoduje o úspěších příštích let. Člověk byl ideologicky usměrňován tak, aby pomáhal rozvoji výrobních sil a produktivity práce. Na začátku šedesátých let se do popředí zájmu dostala odborná kvalifikace všech pracujících. Důležitým úkolem bylo zabezpečit péči o děti zaměstnaných matek. Tohoto

⁴⁶ MELANOVÁ, Miloslava, Rudolf ANDĚL, Robert KVAČEK, Markéta LHOTOVÁ, Kateřina PORTMANN a Milan SVOBODA. *Liberec*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2017. Dějiny českých, moravských a slezských měst. ISBN 978-80-7422-484-3., S. 358–359

⁴⁷ SOKA Liberec, fond Městský národní výbor města Liberec, inv. č. 392-395, sign. Odbor školství a kultury, kart. 553, r. 1960-1962, Redakční rada, Plán vysílání městského rozhlasu po drátě na měsíc listopad 1961.

⁴⁸ MELANOVÁ, Miloslava, Rudolf ANDĚL, Robert KVAČEK, Markéta LHOTOVÁ, Kateřina PORTMANN a Milan SVOBODA. *Liberec*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2017. Dějiny českých, moravských a slezských měst. ISBN 978-80-7422-484-3., S. 374

úkolu se mělo dosáhnout tím způsobem, že se rozšíří kapacita mateřských škol, školních jídelen, školních družin a školních klubů. Prostředkem pro zajištění péče o děti zaměstnaných matek bylo využívání svépomoci občanů v součinnosti se závody. O zajištění prostředků se postaraly komise a odbory školství kultury, výstavby, Dům pionýrů a mládeže průběžně po celý rok. Dalším úkolem dvanáctého sjezdu KSČ bylo účelně využívat volný čas, především u mládeže. Plán počítal s různými formami výchovné práce.

Kulturní a osvětová zařízení Městského národního výboru, ROH a dalších organizací Národní fronty v Liberci zahrnuje v plánu rozvoj agitačních prací a vzdělávací činnost. Za hlavní cíle a úkoly bylo v 60. letech považováno šíření marxisticko-leninského názoru a obhajování politiky strany, dále rozvoj odborného a všeobecného vzdělávání, výchova umění, tělesná výchova a péče o bohatý společenský život pracujících.⁴⁹

Roku 1965 se konal již 17. ročník lidových kurzů ruštiny. Tradičně se plánovaly mohutné slavnosti k Měsíci československo-sovětského přátelství doprovázené mohutným kulturním programem. Roku 1965 nesla hlavní témata besed a přednášek názvy „Sovětská Sibiř dnes a v budoucnosti“, 95. výročí narození V. I. Lenina, 60. výročí první ruské revoluce, 40. výročí založení družstva Reflektor v SSSR, 25. výročí založení baltických sovětských republik. Na dalších besedách a přednáškách se mohli posluchači Liberecka dozvědět, jaké jsou novinky sovětské vědy a techniky, mohli zjistit něco o sovětském umění. Nedílnou součástí programu akcí byly besedy s mládeží o SSSR a besedy družby s účastníky zájezdů do SSSR.

Na počest Sovětského svazu se v Liberci konala výročí narození a úmrtí ruských a sovětských umělců, básníků a vědců. V lednu 1965 to bylo přesně 100 let od narození ruského malíře V. A. Šerova, 105 let spisovatele A. P. Čechova. V květnu téhož roku to bylo 60 let od narození spisovatele A. M. Solochova a v dubnu 200 let od úmrtí M. V. Lomonosova. Pod záštitou slavností se občané mohli zúčastnit zájezdu na významná místa vlasti například do muzeí po celé republice.

Období komunismu v Československu charakterizuje dopisování československé mládeže s mládeží ze Sovětského svazu. Tak, jako si dnes dopisujeme prostřednictvím Messengeru, Instagramu a WhatsAppu s kamarády, se kterými jsme se spřátelili na výměnném pobytu či jinde v zahraničí, si tehdy dopisovala mládež s „dopisovacími“ kamarády ze SSSR, aby si procvičila ruštinu. Na rozdíl od současnosti probíhala korespondence prostřednictvím dopisů a byla psaná ručně. Očividným rozdílem je i to, že dnes pro komunikaci s kamarády nehovořícími

⁴⁹ Státní okresní archiv Liberec (SokA Liberec), fond Městský Národní výbor Liberec (MěstNV Lbc), inv. č. 391, sign. Odbor školství a kultury, kart. 552, r. 1963, Jednotný plán kulturního rozvoje Liberce

česky upřednostňujeme nejčastěji angličtinu. Stejně tak, jako byl za socialismu první cizí jazyk ruština, je dnes prvním cizím jazykem angličtina.

Okresní výbor Československého svazu mládeže v Liberci slíbil, že se jeho skupiny zapojí do celokrajské soutěže, kterou vyhlásily Severočeské sběrné suroviny. Soutěž začínala 1. září 1964 a její konec byl až 31. května 1965. Pionýři se podíleli na úpravě města, hlavně v okolí škol. Důvod tohoto úkolu byl prostý, vše mělo být uklizeno a upraveno do májových oslav.

Okresní výbor Československého svazu mládeže chtěl v roce 1965 zvýšit účast na sportovních soutěžích a na turistických akcích. Mezi tehdejší akce a soutěže sportovního a turistického rázu patřil mezinárodní čtyřboj, sportovní hry mládeže a pracujících, soutěž o nejzdatnější pionýrský oddíl, akce 100 jarních km a branné závody. Vyhlášena byla i akce „Za zdatnost našich pionýrů“, která probíhala v rámci okresu Liberec. Opět i zde byla spojitost se sovětským svazem, obvodní kola soutěží se měla konat u příležitosti oslav Vítězného února, okresní kolo pak k Mezinárodnímu dni žen.⁵⁰

Stejně tak jako dnes se i tehdy konaly meziškolní soutěže a turnaje různého druhu, jejichž cílem bylo porovnání sil, podání co nejlepšího výkonu a získání nových kamarádů. Na rozdíl od současnosti měly tyto činnosti šířit ideologii a posilovat československo-sovětské přátelství.

Každoročně již v polovině roku, v červnu se školská a kulturní komise Městského národního výboru v Liberci zabývala úkoly a cíly týkající se zdárného zajištění MČSP a dalších kulturních akcí jakými byly například Liberecké výstavní trhy a filmový festival. Svou důležitostí tyto akce předběhly otázky týkající se činnosti SRPŠ, správy školských objektů a investice výstavby.

51

Co se týče samostatných příprav na oslavy VŘSR, projednávala komise pro oslavy městského výboru KSČ tuto záležitost každoročně v září. Konkrétně tak činil předseda školské a kulturní komise Městského národního výboru, přesný plán měl být hotov nejdéle do druhé poloviny října.⁵²

Kontrolní činnosti akcí měla v moci komise pro oslavy a oddělení kultury. Kontrolovalo se, zda nejsou konečné termíny zpožděny, dále se kontrolovaly programy a potřebné materiály k

⁵⁰Státní okresní archiv Liberec (SOkA Liberec), fond MěstNV Lbc, inv. č. 391, sign. Odbor školství a kultury, kart. 552, r. 1965, Jednotný plán kulturní a osvětové činnosti města Liberec, s. 23

⁵¹ SOkA Liberec, fond MěstNV Lbc, inv. č. 338, sign. Školská a kulturní komise Městského národního výboru v Liberci, kart. 332, Návrh zpráv k projednání v radě MěstNV a na plenárním zasedání ve II. pololetí 1966, v Liberci 7. června 1966.

⁵² SOkA Liberec, fond MěstNV Lbc, inv. č. 338, sign. Školská a kulturní komise, kart. 332, r. 1966, Zápis ze 14. schůze školské a kulturní komise dne 27. října 1966.

oslavám. Hlavními dny 50. výročí VŘSR byl 6. a 7. listopad. Akce se zajišťovaly do nejmenších detailů, jakými bylo třeba vylepování plakátů, letáků a relací v rozhlase.⁵³

Na počest 50. výročí Velké říjnové socialistické revoluce, byly uzavřeny pracovní závazky národních výborů, zemědělských, průmyslových závodů i masových organizací.⁵⁴

Komise pro oslavy městského výboru KSČ měla v moci kontrolu nad volnočasovými aktivitami obyvatel.⁵⁵

K počtu 50. výročí Velké říjnové socialistické revoluce proběhlo 4. listopadu v Divadle Františka Xavera Šaldy zasedání vědeckých rad Vysoké školy strojní a textilní v Liberci. Na zasedání se ujal slova rektor školy Jovan Čirlič. Divadelní orchestr, který byl řízený Vašatou, zahrál v kulturní části programu.

O dva dny později, byly prostory Divadla F. X. Šaldy využity pro slavnostní zasedání stranických a státních orgánů. Vedoucí tajemník okresního výboru KSČ Čestmír Lovětinský zde promluvil o významu VŘSR.

V následující části programu s názvem „Zpívají vám sovětské a české děti“ vystoupil kolektiv z Dětského sborového studia města Dubny ze Sovětského svazu a jako druhým účinkujícím byl liberecký Severáček.

Kulturní akce a zasedání neprobíhaly pouze v Liberci. Z dobového tisku pro Liberecko a Severočeský kraj, lze zjistit, že i v menších městech byl kulturní program plně věnován oslavám 50. výročí VŘSR. Mezi hlavní periodika, z nichž se tyto informace dozvídáme, řadíme deník *Průboj*, jakožto periodikum pro Severočeský kraj a týdeník *Vpřed*, jehož oblastí zájmu byl nově vzniklý okres Liberec.⁵⁶ Na funkci vydavatele týdeníku se zasloužil orgán okresního výboru Komunistické strany Československa a okresní výbor národního výboru v Liberci. Týdne vycházelo jedno až dvě čísla. V tisku se nacházely články o konkrétních závazcích, plánech, přípravách, vyznamenáních, sportovních i kulturních akcích. Během MČSP byl hlavním tématem Sovětský svaz, noviny uváděly úspěchy sovětských osobností, připomínaly přátelství a jeho historii, ukazovaly běžné záležitosti sovětských všedních dnů a nikdy nezapomínaly na

⁵³ SOKA Liberec, fond MěstNV Lbc, inv. č. 391, sign. Odbor školství, kultury a zdravotnictví, kart. 552, Zpráva o činnosti odboru za měsíc říjen, 4. 11. 1967.

⁵⁴ *Vpřed*, 19. prosinec 1967, s. 1.

⁵⁵ SOKA Liberec, fond MěstNV Lbc, inv. č. 338, sign. Školská a kulturní komise, kart. 332, Hlavní cíle a úkoly, jichž chce školská a kulturní komise MěstNV dosáhnout ve II. pololetí 1966, 7. 6. 1966.

⁵⁶ MELANOVÁ, Miloslava, Rudolf ANDĚL, Robert KVAČEK, Markéta LHOTOVÁ, Kateřina PORTMANN a Milan SVOBODA. *Liberec*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2017. Dějiny českých, moravských a slezských měst. ISBN 978-80-7422-484-3., S. 359.

odkaz Lenina. V tisku nechybělo zhodnocení a shrnutí uskutečněných akcí v rámci organizací a institucí. Články byly podloženy fotografiemi.

Z týdeníku Vpřed například víme, že ve městě Frýdlant v Čechách, v městském muzeu, byla 1. listopadu otevřena výstava k příležitosti 50. výročí VŘSR. Výstava dokumentovala vývoj sovětského státu a vztahy našich národů k němu. V rámci výstavy zde byly promítány krátkometrážní černobílé i barevné filmy s tematikou Velké říjnové socialistické revoluce. Mezi filmy promítané v muzeu patřil film O Moskvě, Jenisej, Leningrad a například film určený mládeži Serjožka.

V rámci oslav proběhly ve Frýdlantu i další akce jako třeba manifestace pracujících, kladení věnců k hrobům rudoarmějců na hřbitově i koncert na počest 50. výročí VŘSR. 10. listopadu se ve frýdlantském kině konal koncert, kam frýdlantský Spojený závodní klub pozval pěvecký sbor Ještěd z Liberce. Akce se zúčastnilo 300 návštěvníků, kteří byli z události dle tisku nadšeni i přesto, že sál kina působil spíše provizorním dojmem. Nedostatky v prostoru kina upozornily na nutnost výstavby nového kulturního domu. Festivity vyvrcholily 11. prosince slavnostním zasedáním městského výboru Komunistické strany Československé a Městského národního výboru u příležitosti 24. výročí podepsání smlouvy o přátelství.

V Českém Dubu uspořádala odbočka Svazu československo-sovětského přátelství besedu se zasloužilými mistry sportu, s horolezci Šimonem a Kopalem, kteří se před pár dny vrátili z mezinárodní expedice na Pamír. Beseda, která byla doplněna filmem, se konala v rámci oslav 50. výročí VŘSR. Na tomto příkladu lze ukázat, že i sportovní úspěchy se režim snažil využít při propagaci komunistické ideologie.

Mezi další akce k výročním oslavám v této obci lze zařadit výstavku knih, fotografií a dopisů ze Sovětského svazu, kterou připravila místní základní devítiletá škola. Ve zdejším kině proběhl dětský filmový festival.⁵⁷

V hlavním městě Praze lze předpokládat důležitost 50. výročí ještě ve větším měřítku než v okresních městech. Doprovodné kulturní akce se svou náplní ve všech městech podobaly, vždy mezi ně patřily manifestace, besedy, přednášky, kulturní večery, filmové projekce i umělecká představení.

Hlavní rozdíl ostatních měst od Prahy spočíval ve větší rozmanitosti, mohutnosti a bohatosti doprovodného programu. Například při kladení věnců na hroby sovětských vojáků se v Olšanech pokládalo více věnců, prvním věnec patřil velvyslanectví SSSR, druhý patřil ústřednímu výboru SČSP, nechyběl věnec městského výboru a středočeského krajského výboru

⁵⁷ Vpřed, 7. listopad 1967, s. 1.

KSČ a Národního výboru města Prahy, dalším v pořadí byl věnec Československé lidové armády a ministerstva vnitra.

Při příležitosti 50. výročí byla v Lidovém domě v Praze slavnostně otevřena expozice Muzea V. I. Lenina. Od jeho otevření měly děti povinnost ho navštěvovat v rámci školních exkurzí do Prahy. Na Pražském hradě ve Španělském sále se k příležitosti výročí konalo 1. 11. 1967 zasedání ÚV KSČ, ÚV NF a vlády republiky. Do programu zasedání patřily hymny ČSSR a SSSR, hlavní projev Antonína Novotného a na konci nesměla chybět internacionála.

Výzdoba hlavního města byla rovněž rozsáhlejší než liberecká. Na Staroměstském náměstí byl na tribuně umístěn obrovský portrét Lenina s heslem „Proletáři všech zemí, spojte se!“ 12. listopadu se v ranních hodinách ve Vojenské akademii Gotwalda konalo celostátní setkání bývalých československých rudoarmějců, účastníků Velké říjnové socialistické revoluce.

Mezi pořadatele akcí města Prahy patřil ústřední výbor Komunistické strany Československa, ústřední výbor Národní fronta, ústřední výbor Svazu československo-sovětského přátelství, městský výbor Komunistické strany Československa, městský výbor Národní fronty a městský výbor SČSP.⁵⁸

Filmové festivaly oslavující Sovětský svaz byly součástí oslav VŘSR, a proto nebyly brány na lehkou váhu. Předcházely jim schůze, které ladily detaily a řešily, jak bude festival probíhat. Na 50. výročí VŘSR se velkou měrou podílela práce s filmem. Kromě již zařazených významných filmů sovětské produkce byla v řadě míst pořádána druhá část Filmových festivalů pracujících, nebo přehlídka nových sovětských filmů. Ještě před tím než festival proběhl, byla uspořádána porada vedoucích pracovníků, aby došlo ke zdárnému zajištění připravovaných akcí. Filmy uváděli odborní lektoři, kteří po konci filmu vedli diskuzi.⁵⁹

Kontrolní činnosti akcí tohoto druhu měla v moci komise pro oslavy a oddělení kultury. Kontrolovala, zda nejsou konečné termíny zpožděny, dále kontrolovala programy a potřebné materiály k oslavám. Hlavními dny 50. výročí VŘSR byl 6. a 7. listopad. Akce se zajišťovaly do nejmenších detailů, jakými bylo třeba vylepování plakátů, letáků a relací v rozhlase.⁶⁰

⁵⁸ NA, fond Ústřední výbor Národní fronty Československé socialistické republiky (ÚV NF ČSSR), kart. 25, Akce VŘSR – MČSP, Návrh na uspořádání oslav 48. výročí Velké říjnové socialistické revoluce a Měsíce československo-sovětského přátelství v roce 1965 v Praze, Hlavní akce v Praze.

⁵⁹ SOkA Liberec, fond MěstNV Lbc, inv. č. 390, sign. Odbor školství, kultury a zdravotnictví, kart. 551, r. 1967, XVIII. FFP: příprava, organizace, zápisy ze schůzí štábu XVIII. FFP, smlouvy o hudební produkci na FFP

⁶⁰ SOkA Liberec, fond MěstNV Lbc, inv. č. 391, sign. Odbor školství, kultury a zdravotnictví, kart. 552, r. 1967, Zprávy o činnosti: únor až prosinec

9 Rok 1968

Po zvolení Alexandra Dubčeka prvním tajemníkem ústředního výboru KSČ docházelo v Československu od počátku roku 1968 k politickému uvolňování režimu a k procesu demokratizace. S tímto vývojem nebyl Sovětský svaz spokojený, marně se s Československem snažil jednat ve prospěch utužení pevného komunistického režimu, a proto nakonec vyslal do Československa tisíce vojáků vojsk Varšavské smlouvy, aby Československo navrátili do starých kolejí. Vojáci Varšavské smlouvy měli za úkol odstranit z vedoucích pozic státu reformní komunisty. Invaze Varšavských vojsk byla zahájena 21. srpna a vojska na našem území setrvala ve většině případů do poloviny října téhož roku. Nemálo jednotek vojsk Varšavské smlouvy ovšem setrvalo až do samotné Sametové revoluce, přičemž během pobytu na našem území kontrolovaly politický stav a československé nálady. Příjezd vojsk a jejich chování si vyžádalo několik obětí na životech a obrovský odpor občanů. I přes tyto smutné události se ideologický vztah k Sovětskému svazu nezměnil. Až do sametové revoluce se srpnové události nesměly připomínat, pamětní desky obětí byly roku 1970 sundány, znovu vystaveny, nově i se samotným památníkem mohly být až o 20 let později.⁶¹

Srpnové události a přítomnost vojsk Varšavské smlouvy si vyžádaly změnu v tradičním pojetí oslav VŘSR a výročí oslav podepsání Smlouvy o přátelství, vzájemné pomoci a spolupráci ČSSR a SSSR. Došlo k negativnímu ovlivnění vztahů mezi občany Československa a Sovětského svazu, přicházely protisovětské nálady, vojenský zásah byl chápán jako útok proti samostatnosti ČSR. Nejkritičtěji přijala tento stav mládež, jejíž přístup k SSSR se odvíjel právě od invaze. Komunistická vláda potřebovala k upevnění moci položit pevnější základ pro přátelství se Sovětským svazem. Tento základ dle jejího názoru spočíval v hájení národních zájmů, zájmů bezpečnosti a rozkvětu země, které měly být spjaty s internacionálními zájmy socialistických zemí a mezinárodním komunistickým hnutím. Vláda stavěla svůj režim na dělení světa na dobrý a špatný. Špatným myslela kapitalismus v západních zemích a dobrým socialismus, který ale nelze rozvíjet bez spojenectví a spolupráce se Sovětským svazem a ostatními socialistickými zeměmi.

Komunistická vláda chtěla ještě hlouběji a všestranněji spolupracovat se SSSR a dát mu novou kvalitu. Svých postojů se nevzdala a plynně navázala na předchozí ročníky své působnosti.⁶²

⁶¹ MELANOVÁ, Miloslava, Rudolf ANDĚL, Robert KVAČEK, Markéta LHOTOVÁ, Kateřina PORTMANN a Milan SVOBODA. *Liberec*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2017. Dějiny českých, moravských a slezských měst. ISBN 978-80-7422-484-3., S. 400

⁶² NA, fond ÚV NF ČSSR, kart. 25, Akce VŘSR a MČSP, 1968, Pojetí a organizace oslav 51. výročí VŘSR a 25. výročí podepsání Smlouvy o přátelství, vzájemné pomoci a spolupráci ČSSR a SSSR

Rada městského národního výboru v Liberci projednala roku 1969 zprávu komise pro družební styky. Jednalo se o obsahu dopisu rady města Oreba ze dne 28. 10. Rozhodlo se, že bude uzavřena dohoda o všestranné spolupráci s družebním městem Kovrov, který se nachází ve Vladimírské oblasti SSSR. U příležitosti MČSP a s ním spojeného pobytu delegace města Kovrova v Liberci byly projednány zásady spolupráce obou měst v různých oblastech působnosti Národního výboru. Jednalo se především o úsek kultury, školství, zdravotnictví, tělovýchovy a sportu, mládeže, cestovního ruchu, místního hospodářství, výstavby a sociálního zabezpečení dle možností postupné realizace.

Druhým bodem usnesení byla nutnost uzavřít dohodu o družbě a všestranné spolupráci mezi Městským národním výborem v Liberci a libovolným městem NDR. Zajištění tohoto bodu padlo na družební komisi.

Dalším bodem, který opět zajišťovala družební komise, bylo postavení reálné základny již dříve uzavřené družby mezi Libercem a švédským Orebo, které byly v možnostech městského národního výboru. Základna byla stvrzena vzájemnou návštěvou delegací obou měst v roce 1969 a evidovanou Společností pro mezinárodní styky.

Dále měl Městský národní výbor uzavřít či obnovit družby s obdobnými zařízeními ve městech Varšavské smlouvy. Zájmy těchto zařízení pak měly být využity při realizaci spolupráce mezi Libercem a Kovrovem.

I dnes má mnoho obcí partnerská města v zahraničí, Liberec například spolupracuje s bavorským městem Augšpurk. Volba partnerství není ale ani nařízena ani podmíněna politickým smýšlením.⁶³

Zatímco Liberec započal k 52. výročí VŘSR družbu s Kovrovem, ústřední rada ČS ROH vyslala u příležitosti oslav z Prahy Vlak družby do Sovětského svazu. Jedním z důvodů vyslání vlaku byly události z 21. 8. 1968, tento akt měl za cíl upevnit a prohloubit přátelství a spolupráci obou zemí, vyjádřit společnou podporu výstavby socialismu a odpor proti imperialismu. Do vlaku družby bylo vybráno 150 účastníků. Mezi ně patřili zkušení a ověřeni funkcionáři ROH, příslušníci Lidových milic, Veřejné bezpečnosti a československé armády, kteří se bezprostředně podíleli na likvidaci kontrarevolučních skupin a jejich plánů během příjezdu vojsk Varšavské smlouvy v srpnových dnech.⁶⁴

⁶³ SOKA Liberec, fond MěstNV Lbc, inv. č. 338, sign. Komise pro kulturu, mládež, tělovýchovu a sport, kart. 332, r. 1969, Zápisy ze schůzí, plány práce

⁶⁴ NA, fond ÚV NF ČSSR, kart. 25, Akce VŘSR a MČSP, Vlak družby do SSSR k 52. výročí Velké říjnové socialistické revoluce, 1969

10 Normalizace

Po zásahu vojsk Varšavské smlouvy v Československu, znovuzavedení cenzury, a utužování pevného komunistického režimu ve společnosti k depresi a rozčarování, a to nejen v Liberci, ale i v celé republice. Období počínajícím Pražským jarem a příjezdem vojsk Varšavské smlouvy označujeme jako období normalizace.

Pro režim se rok 1970 stal jubilejním a z pohledu prosovětské ideologie nabyl v bývalém Československu obrovského významu. Na rozdíl od většiny let se československo-sovětské přátelství, sovětská ideologie a osoba Lenina připomínali nejen v únoru, květnu a během Měsíce československo-sovětského přátelství, ale oslavy trvaly tentokrát celý rok. Důvodem bylo sté výročí narození Vladimíra Iljiče Lenina.

V tisku se lidé v průběhu celého roku 1970 mohli dozvídat informace nejen o marxisticko-leninské ideologii a socialistické společnosti, ale i o Leninovi samotném. Nejednalo se vždy jen o politiku, ale třeba o jeho dětství.

Autorkou jednoho z textů věnujících se Leninovi, zveřejněného v publikaci *Vpřed*, byla Leninova sestra Anna Iljična Uljanovová-Jelizarevová. Sestra vzpomínala, jak lehce a s předstihem se Lenin naučil číst, jak ochotně pomáhal spolužákům s vysvětlováním látky, jak uměl mluvit mnoha jazyky. Text pojednává rovněž o jeho sourozencích a kamarádech.

Z jeho univerzitních let zmínila shromáždění kazaňských studentů, kteří požadovali změnu některých studentských ale i politických záležitostí. Po této akci byl Vladimír Iljič zatčen a několik dní byl zadržen na policejním komisařství. Trestem pro Vladimíra Iljiče bylo jeho vystěhování z Kazaně do vesnice Kokuškino na statek jeho dědy.

V Kokuškinu se dle textu věnoval četbě, svému mladšímu bratrovi, chodil na lov a v zimě na lyže. I během tohoto „vyhnanství“ se dle sestry Lenin pilně vzdělával. Po roce stráveném ve vesnici, obdržel povolení přestěhovat se do Kazaně.

Z obsahu textu můžeme vidět, že se jedná o subjektivně zabarvené vyprávění sestry. Sestra se zmiňuje pouze o pozitivních až hrdinských činech jejího bratra, vysvětlení a doplňující informace chybí. Text vytváří pouze pozitivní obraz osoby Lenina a není v něm sebemenší zmínka o Leninově neúspěchu či pochybnosti.⁶⁵

Oslavy VŘSR se nesly v duchu navrácení k základnímu poučení marxismu leninismu. Ročník 1970 se stal vstupem do významného 50. výročí KSČ. Při tomto výročí bylo demonstrováno,

⁶⁵ *Vpřed*, 24. dubna 1970, s. 3.

jaký vliv na formování strany měl V. I. Lenin, byly vyzdvihovány základní body historie KSČ a jejich ovlivnění myšlenkami leninismu. Další ideovou tezí výchovného zaměření SČSP se stalo poučení z událostí let 1968–1969.⁶⁶ Stejný rok se nesl ve znamení 25. výročí osvobození Československa sovětskou armádou.

Kulturní programy různého typu, které sestavil odbor školství, kultury a zdravotnictví Městského národního výboru v Liberci ve spolupráci s organizacemi Národní fronty a kulturně osvětovými zařízeními všech stupňů na území města byla ovlivněna těmito jubilei.

V lednu 1970 se v liberecké Vědecké a lidové knihovně konala přednáška zahajující oslavy 100. výročí narození V. I. Lenina. Téma přednášky znělo „Perspektivy socialismu“.

Svaz československo-sovětského přátelství uspořádal přednášku nesoucí název „Lenin a dnešek“ a přednášku „Leninovy myšlenky o výchově dětí a mládeže“.⁶⁷

V únoru se v okresním městě Liberec konaly tři výstavy pod názvem „Lenin ve fotografii“, následoval kulturní pořad k výročí vítězného Února a baletní večer od ruských autorů v divadle F. X. Šaldy. Všechny tyto akce pořádal Svaz Československo-sovětského přátelství.

Na večerech baletu v divadle F. X. Šaldy mohli lidé zhlédnout premiéru od P. I. Čejkovského, představení neslo název Rokoková variace. Dalšími autory byl Rachmaninov s představením Paganini a Rimskij-Korsakov s Šeherezádou.⁶⁸

Ani v březnu Svaz československo-sovětského přátelství nezahálel, pořádal totiž kurzy ruštiny, které byly určeny pro přípravu maturitních ročníků. „Lenin a dnešek“ byl název konference, jež uvedla organizace Česká socialistická akademie. K jubileu se v březnu vyjádřilo také Severočeské muzeum, uspořádalo výstavu k 100. výročí narození V. I. Lenina. Další výstavu uspořádal Svaz Českých výtvarných umělců, pro kterou vytvořili výtvarníci díla s tématem osvobození sovětskou armádou a připomínali tak jeho 25. výročí.⁶⁹

⁶⁶ NA, fond ÚV NF ČSSR, kart. 25, Akce VŘSR, MČSP, Dny sovětské kultury, 1970, Návrh základních tezí ideově výchovného zaměření činnosti SČSP k 53. výročí VŘSR a Měsíce přátelství

⁶⁷ SOKA Liberec, fond MěstNV Lbc, inv. č. 338, sign. Odbor školství, kultury a zdravotnictví, kart. 333, r. 1970, Jubilejní rok: 25. výročí osvobození, 100. výročí narození V. I. Lenina, ustavení městské komise pro oslavy: činnost, akce, zhodnocení oslav, s. 4.

⁶⁸ SOKA Liberec, fond MěstNV Lbc, inv. č. 338, sign. Odbor školství, kultury a zdravotnictví, kart. 333, r. 1970, Jubilejní rok: 25. výročí osvobození, 100. výročí narození V. I. Lenina, ustavení městské komise pro oslavy: činnost, akce, zhodnocení oslav, s. 6.

⁶⁹ SOKA Liberec, fond MěstNV Lbc, inv. č. 338, sign. Odbor školství, kultury a zdravotnictví, kart. 333, r. 1970, Jubilejní rok: 25. výročí osvobození, 100. výročí narození V. I. Lenina, ustavení městské komise pro oslavy: činnost, akce, zhodnocení oslav, s. 9

Na počest nesmrtelného odkazu V. I. Lenina se 20. dubna konal ideologický seminář věnovaný jubileu. Seminář se konal v Lidových sadech v Liberci ve společenském sálu a účastnili se ho funkcionáři základních organizací Komunistické strany Československa, členové okresního stranického aktivu, ale třeba také tříčlenná sovětská delegace. Na semináři zazněla přednáška o Leninovi a o proletářském internacionalismu.

V závěru semináře schválili všichni zúčastnění rezoluci, jejíž text byl zveřejněn v novinách Vpřed. Rezoluce oslavovala a připomínala 100. výročí narození Lenina, uváděli ho jako největšího světového myslitele novodobé světové historie, jeho spojitost s největší revoluční událostí, s Velkou říjnovou socialistickou revolucí, kterou považují za počátek nové epochy lidstva a přechod od kapitalismu k socialismu a komunismu.

V novinách se čtenář mohl dočíst o historii založení Komunistické strany Československa, o úspěších průmyslové výroby, jež byla podpořena SSSR. V textu se připomínalo, že hlavním úkolem celé strany bylo zacházet s vědeckým socialismem jako s vědou, jeho obnova a obhajoba se stala hlavním a klíčovým úkolem ideologické práce strany.

Několik odstavců bylo věnováno událostem roku 1968, z kterého se měli podle slov komunisté Československa poučit. Nově si představitelé uvědomili, že jediná možná marxisticko-leninské cesty pro novou jednotu strany je sjednocování na základních myšlenkách vědeckého a světového názoru pocházejícího z dělnické třídy a vybudování socialistické společnosti. Společnost měla stát na základech proletářského internacionalismu, socialistického vlastnictví a na základech blízké spolupráce, přátelství a spojenectví se všemi socialistickými státy a zejména se Sovětským svazem.

Poslední věty textu nabádají čtenáře, aby dbali na ideově jednotnou a organizačně pevnou stranu s uvědomělou a dobrovolnou kázní.⁷⁰

Před létem ani během něj sovětské nadšení dle dobových materiálů neupadalo, naopak proběhl slavnostní koncert u příležitosti 100. výročí narození Lenina v divadle F. X. Šaldy, který zorganizoval Svaz československo-sovětského přátelství. Aby sovětský vliv získal na autenticitě, byly pro občany nejen z Liberce pořádány zájezdy do Leninova muzea v Praze.⁷¹

V létě se opět pořádaly kurzy ruštiny, avšak tentokrát byly určeny pro veřejnost nikoli pouze pro maturitní ročníky. V létě se bylo možné zúčastnit zájezdu do SSSR díky Svazu

⁷⁰Vpřed 24. dubna 1970, s. 1–2.

⁷¹ SOkA Liberec, fond MěstNV Lbc, inv. č. 338, sign. Odbor školství, kultury a zdravotnictví, kart. 333, r. 1970, Jubilejní rok: 25. výročí osvobození, 100. výročí narození V. I. Lenina, ustavení městské komise pro oslavy: činnost, akce, zhodnocení oslav, s. 14

československo-sovětského přátelství. Zájezdů bylo více, například v srpnu byla možnost účastnit se zájezdu do Kovrova v SSSR, které bylo družebním městem Liberce.

V srpnu navázala Severočeská botanická zahrada spolupráci s Československou socialistickou akademií a pořádala odborné přednášky.⁷²

Na podzim se kulturní program nesl nejen v duchu sovětské ideologie, ale dostával již konkrétní názvy, které byly nejčastěji spojovány s přicházejícím MČSP a VŘSR. Správa městských kin zařadila filmy k oslavám Měsíce přátelství se Sovětským svazem. K oslavám MČSP se připojila Osvětová beseda Horní Hanychov, Osvětová beseda Na Jeřábu. Druhá zmiňovaná Osvětová beseda se konala ve spolupráci se sovětskými turisty. Oslavy výročí VŘSR uspořádala rovněž Osvětová beseda Starý Harcov a jako vždy nechyběl jeden z předních organizátorů sovětských programů – Svaz československo-sovětského přátelství.⁷³

V hlavních libereckých zprávách z října 1970 spadala mezi hlavní body činnost kulturních a osvětových zařízení městského národního výboru Zoologické a Botanické zahrady, Parku kultury a oddechu a městských kin.⁷⁴

Je až nepředstavitelné, že s režimem musely sympatizovat instituce jako Zoologická či botanická zahrada. Na tomto faktu si lze představit, do jaké míry byl režim prostoupen celou zemí bez výjimek.

Liberecké družební město Kovrov si během Měsíce československo-sovětského přátelství zasloužilo samostatnou výstavu v Severočeském muzeu, a to za přítomnosti kovrovské delegace.

Již 16. prosince téhož roku bylo vypracováno závěrečné hodnocení průběhu oslav VŘSR a MČSP ve městě. Toto zhodnocení nechybělo v žádném ročníku a věnovala se mu všechna média, hlavně tisk a rozhlas. V tisku se čtenář dočetl, kolik občanů se akce zúčastnilo a jak přesně oslavy probíhaly. Každý rok docházelo k porovnání úspěšnosti předchozích a současného ročníku. Hodnotící reference měli tendenci u každého nového ročníku prohlašovat, že úspěšnost byla vyšší než rok minulý, že na akci dorazilo více lidí než loni, že došlo ke splnění předčasných závazků o více procent apod.⁷⁵

⁷² Tamtéž, s. 19, s. 21

⁷³ Tamtéž, s. 27

⁷⁴ SOkA Liberec, fond MěstNV Lbc, inv. č. 338, sign. Komise pro kulturu, mládež, tělovýchovu a sport, kart. 332, r. 1970, Zápisy ze schůzí, plány práce, s. 9

⁷⁵ SOkA Liberec, fond MěstNV Lbc, inv. č. 338, sign. Komise pro kulturu, mládež, tělovýchovu a sport, kart. 332, r. 1970, Zápisy ze schůzí, plány práce, s. 11.

Během komunistického režimu probíhala v celé republice prověrka ideologické výzdoby. Jak víme, výzdoba hrála při oslavách Velké říjnové socialistické revoluce a Měsíce československo-sovětského přátelství významnou roli, a proto byla i náležitě hodnocena. Zpráva z Liberce z roku 1973 hovořící o prověrcích výzdob zaznamenala, že u příležitosti VŘSR a MČSP bylo navštíveno celkem 65 zařízení. Jednalo se o školy, mateřské školy, zvláštní školy (dnes speciální) a jesle. Komise vyhodnotila, že nejlépe se výzdoba podařila 16., 19., 38. mateřské škole a základní devítileté škole v Ostašově, Harcově a Husově. Úspěšnost výzdoby byla rozdělena do několika kategorií dle toho, jak se podařila a jak s ní byla komise spokojena. V závěru záznamu děkovala komise školám v I. a II. kategorii. Školy, jež spadaly do kategorie IV., byly upozorněny, aby výzdobě věnovaly větší pozornost. Ve zprávě je uvedena poznámka, o tom, že žádná zdravotnická zařízení nebyla vyzdobena.⁷⁶

K 18. výročí VŘSR uvedla Vědecká a lidová knihovna besedu s názvem „Jak znáš knihy sovětských spisovatelů“, která byla určena základním devítiletým školám. Park kultury a oddechu se zasloužil o abonentní koncert k oslavám MČSP, také o mimořádný koncert k výročí VŘSR, při kterém vystoupili sovětsí umělci. Park kultury a oddechu byl v měsíci listopadu mimořádně činný, uspořádal ještě besedu se sovětskými umělci. V libereckých kinech se v měsících listopadu a prosinci až na výjimky promítaly pouze sovětské filmy s motivy sovětských hrdinů, osobností a vyjadřovaly tak pokoru, úctu a oslavu Sovětského svazu. Besedy k MČSP a VŘSR nepořádaly pouze organizace a odbočky zaměřené na sovětský svaz, ale i ty, které svou působností a náplní směřoval úplně jiným směrem jako třeba Občanský výbor československého mysliveckého svazu či TJ Sokol.⁷⁷

V libereckém kině Lípa se u příležitosti 59. výročí VŘSR konalo zahájení první přehlídky sovětských filmů, při kterém byla přítomna sovětská delegace. První zahajovací film v pořadí byl sovětský snímek „Dokud srdce bije“. Následujícího dne byl na programu kina film určený pro děti, jmenoval se Borisek malý seržant, později byl uveden film „Lidé kolem mne“. V dalších dnech mohli lidé zhlédnout film Bouře, který pojednával o legendárním sovětském veliteli druhé světové války Sidoru Kovpakovi.

Politika se dotýkala nejen kulturních akcí, či botanické a zoologické zahrady, ale i sportu, což dokládá pořádání běžeckého závodu na počest 59. výročí VŘSR v roce 1976, který je znám jako „Běh do vrchu“. Závod zorganizovala Okresní odborová rada, Okresní výbor Československého svazu tělesné výchovy, Okresní výbor SSM a Okresní výbor Svazarmu.

⁷⁶ SOkA Liberec, fond MěstNV Lbc, inv. č. 338, sign. Školská a kulturní komise, kart. 333, r. 1973, Zápisy a materiály ze schůzí, Zpráva o prověrcích výzdoby, s. 3

⁷⁷ SOkA Liberec, fond MěstNV Lbc, inv. č. 338, sign. Školská a kulturní komise, kart. 333, r. 1975, Zápisy a materiály ze schůzí, jednotný plán kulturně výchovné činnosti pro město Liberec na rok 1975, září – prosinec

Závod se konal 13. listopadu, start závodu začínal na konečné zastávce tramvaje v Lidových sadech. Začátek závodu byl určen na 10 hodinu dopolední. Běžci, kteří měli zájem se závodu zúčastnit, si mohli vyzvednout přihlášky ve sběrně Sazky a Sportky TJ Slovan Liberec na náměstí Bojovníků za mír. Závodu se mohli zúčastnit jak jednotlivci, tak i kolektivy.

Nejlepší závodník každé kategorie obdržel věcnou cenu a každý závodník, který závod dokončil, obdržel pamětnický diplom a medaili.

Stejně jako program kin a divadel byl stranickou ideologií ovlivněn i výběr hudebních děl a umělců. Jako názorný příklad můžeme uvést koncert sovětského varhaníka a zasloužilého umělce Litevské socialistické republiky Leopolda Digria, který se konal 12. listopadu 1976 a proběhl v obřadní síni liberecké radnice. V programu koncertu byla mimo jiné uvedena díla Johanna Sebastiana Bacha a Dmitrije Šostakoviče.⁷⁸

Sedmdesátá léta vykazovala téměř nulovou občanskou aktivitu, většina obyvatel se přestala veřejně vyjadřovat k politické situaci. Změnu přinesla až Charta 77.⁷⁹

Charta 77 byla zveřejněna 1. ledna 1977. Její text byl sepsán kritiky státní i politické moci, kteří upozorňovali na nedodržování lidských a občanských práv v ČSSR. Dokument poukazyval na porušování mezinárodních dohod o občanských právech, které Československá socialistická republika přijala na základě výsledků Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě, ty v ČSSR platily od roku 1976. Pod dokument se do poloviny 80. let podepsalo přes 1200 lidí. Odpovědí vlády se stala tzv. anticharta, kterou byli nuceni podepisovat zejména umělci.

Tentýž rok slavila Velká říjnová socialistická revoluce 60. výročí. Do listopadu se za rok 1977 v Liberci konalo téměř sto akcí různého druhu, mezi nejvýznamnější však patřily ty, které byly spojeny s VŘSR jako například seminář pořádaný Občanským výborem Československého svazu tělesné výchovy.⁸⁰

Můžeme polemizovat o tom, že právě toto neskutečné množství akcí mohlo být rovněž odpovědí na Chartu 77 a utvrzení režimu v dosavadní politice.

⁷⁸ SOKA Liberec, fond MěstNV Lbc, inv. č. 392-395, kart. 553, r. 1976-1978, Vysílání městského rozhlasu v Liberci, 2. 11. 1977.

⁷⁹ MELANOVÁ, Miloslava, Rudolf ANDĚL, Robert KVAČEK, Markéta LHOTOVÁ, Kateřina PORTMANN a Milan SVOBODA. *Liberec*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2017. Dějiny českých, moravských a slezských měst. ISBN 978-80-7422-484-3., S. 409

⁸⁰ SOKA Liberec, fond MěstNV Lbc, inv. č. 338, sign. Školská a kulturní komise, kart. 333, r. 1977, Zápis ze schůzí leden - prosinec

Důležitost a naléhavost oslav událostí spojených se SSSR, byla zjevná z oznámení odboru školství a kultury Městského národního výboru, který zaslal všem kulturně výchovným zařízením a organizacím Národní fronty. Plán odboru byl jasný, členové zařízení a organizací museli Městskému národnímu výboru zaslat podkladové materiály, které měly obsahovat patřičné náležitosti. V úvodu materiálu museli upřesnit, na co se v roce 1977 zaměří, jak budou pracovat s mládeží, co nového plánují zavést ve své práci a s kterými organizacemi národní fronty spolupracují. Další část musela obsahovat výčet akcí na celý rok dle měsíců.

Kulturně výchovné, agitační a propagační činnosti se v roce 1977 zaměřily zejména na oslavy 60. výročí Velké říjnové socialistické revoluce a na 55. výročí založení sovětského státu. Chronologie slavností je taková: v únoru se slavilo 29. výročí Vítězného února, v květnu se slavilo 32. výročí osvobození, v srpnu se slavilo 33. výročí Slovenského národního povstání, v listopadu bylo hlavním programem 60. výročí VŘSR a v prosinci se oslavovalo 55. výročí vzniku sovětského státu.

Kulturně výchovná činnost považovala za svůj hlavní cíl vychovávat občany, především mládež k socialistickému vlastenectví, k proletářskému a socialistickému internacionalismu, k poznávání socialistických zemí a využití nabitých zkušeností z těchto zemí v praxi.⁸¹

Použití rozhlasu bylo nenahraditelným médiem při 60. výročí oslav Velké říjnové revoluce, které jím byly zprostředkovány. Posluchači se tak do posledního detailu dozvídali přesné instrukce k průběhu oslav.

Již týden předem, tedy 1. listopadu 1977, začaly oslavy k 60. výročí VŘSR slavnostním plenárním zasedáním Městského národního. V jeho průběhu byly zasloužilým a dlouholetým funkcionářům předány medaile rady Městského národního výboru za veřejně prospěšnou práci, kterou vykonali ve prospěch města Liberce. Slavnostní projev k onomu výročí přednesl předseda J. Svoboda. Úvodního slova se ujala předsedkyně okresního soudu JUDr. Rosenbergová. Obsahem úvodního slova se stalo téma stavu dodržování socialistické zákonnosti a veřejného pořádku na území města. Téže tematiky se týkala i následná diskuze poslanců. Plenární zasedání bylo ukončeno schválením usnesení.

V pátek 4. listopadu se v dopoledních hodinách konal pietní akt k uctění památky obětí nacismu II. světové války v Ruprechticích. K památníku byly kladny věnce na počest padlým.

⁸¹ SOkA Liberec, fond MěstNV Lbc, inv. č. 391, sign. Odbor školství a kultury, kart. 552, r. 1977, Jednotný plán kulturně výchovné činnosti na rok 1977, 400 let udělení městského znaku

V odpoledních hodinách téhož dne se pokládaly věnce u památníku osvobození na náměstí Sovětské armády u sochy sovětského vojáka. Později odpoledne v 17 hodin byl zahájen lampionový průvod. Děti nesoucí lampiony se shromáždily již v 16:30 na Gottwaldově náměstí, odkud začínala trasa průvodu. Z Gottwaldova náměstí pokračoval průvod do Pastýřské ulice na hřiště střední průmyslové školy strojní a elektrotechnické. Na hřišti u školy byl odpálen ohňostroj a zapálena vatra.

Okresní rada PO SSM vyhlásila soutěž o nejhezčí lampion. Porota hodnotila lampiony na místě srazu, byly zde zároveň udělovány odměny.

V pondělí 7. listopadu se ve 14 hodin a 30 minut konala celoměstská manifestace na náměstí Bojovníků za mír. Ve večerních hodinách se konalo slavnostní zasedání stranických a státních orgánů okresu i města v divadle F. X. Šaldy.

Dne 17. 10. 1977 vysílání městského rozhlasu oznámilo, že na počest 60. výročí byla uspořádána celookresní směna Národní fronty, která se zaměřila na splnění a překročení státního plánu za rok 1977. Hlavní pozornost si zasloužila investiční část akce „Z“. Dospělí občané, ale i studenti a mládež pracovali na výstavbě mateřských škol v ulicích Pekárově, Vesce a Strakonické. Podíleli se také na výstavbě tělocvičny střední průmyslové školy strojní a elektrotechnické, dále na výstavbě požární zbrojnice v Horním Hanychově, na hřišti u Nisy, na sportovišti v Pilínkově a třeba také na rekonstrukci základní devítileté školy v Zahradní ulici. Rodiče dětí z jeslí a mateřských škol pomáhali při těchto institucích.

Na sobotní směnu dorazili také všichni zaměstnanci okresního veterinárního zařízení v Žitavské ulici. Při této příležitosti se likvidovaly skládky a odpadky. Uklízela se veřejná prostranství a zdobily se veřejné budovy k výročí VŘSR.

Žáci navštěvující základní devítileté školy pomohli ve svých školách nejen s úklidem škol a jejich okolí, ale pracovali rovněž na výzdobě k 60. výročí VŘSR.

Této „směny“ se v Liberci zúčastnilo celkem 27 405 občanů a z toho 12 928 byla mládež. Odpracovalo se 130 937 hodin a hodnota díla, která se během směny podařila, byla 2 600 922 Korun československých.⁸²

Počátek osmdesátých let se na Liberecku nesl v duchu prohlubování vědecko-technické spolupráce se Sovětským svazem, což dokládá zápis 13. plenární zasedání českého ústředního výboru SČSP v říjnu 1981. To určilo směry pro zvýšení podílu organizací a odboček SČSP na prohlubování této vědeckotechnické spolupráce. Aktivní podíl odboček a organizací SČSP na

⁸² SOkA Liberec, fond MěstNV Lbc, inv. č. 392-395, kart. 553, r. 1976–1978, Vysílání městského rozhlasu v Liberci, 2. 11. 1977.

výzkumných ústavech, vysokých školách, v řídicích orgánech a podnicích měl vést k přímé spolupráci se SSSR a také k hospodářskému vedení při urychlování realizace společných Československo-sovětských výsledků.⁸³

Okres Liberec patřil v 80. letech k vyspělým průmyslovým okresům, k nejdůležitějším závodům patřila Textilana, Elitex, Plastimat, Liaz, Bytex, Pozemní stavby a Lipo. Strojírenství odpovídalo 35 % průmyslové výroby okresu, přičemž vedoucí postavení zaujal textilní průmysl, který svou produkcí patřil k největším v ČSSR. A právě proto, že bylo Liberecko tolik proslaveno textilem, navázala textilní fakulta VŠST prostřednictvím odbočky SČSP spolupráci s Moskevským textilním institutem, s Leningradským institutem textilního a lehkého průmyslu a s Taškentským institutem textilního a lehkého průmyslu. Tato spolupráce se netýkala pouze výchovy nových vysokoškolských a vědeckých kádřů, ale také úkolů rozvoje vědy a techniky, zejména v oblasti textilní technologie a textilního strojírenství na vědecko-technickém úseku. VŠST spolupracovala rovněž se samotnými sovětskými vysokými školami, kořeny přátelství vznikly bezprostředně po založení liberecké školy v roce 1953.

Vysokou školu strojní a textilní navštěvovalo mnoho sovětských studentů, kteří při svém studiu poznávali tehdejší Československou socialistickou republiku a zároveň propagovali sovětskou kulturu a techniku mezi studenty i pracovníky vysoké školy. Naopak mnoho československých studentů studovalo v SSSR. Nedílnou součástí výuky na vysoké škole představovala ruština. Pro studenty prvních dvou ročníků VŠST byly určeny dva kluby ruského jazyka, které sloužily ke zdokonalení a rozšíření znalostí a dovedností. Znalost ruského jazyka a samotné studium sovětské odborné literatury byly brány jako samozřejmost.⁸⁴

Roku 1987 oslavil Liberec s Kovrovem, družební Vladimírskou oblastí, 20 let přátelství. Okresy navázaly styky mezi závody, hospodářskými a státními institucemi obou okresů. Vzájemně si předávaly informace a zkušenosti, docházelo k pravidelným delegacím, výstavám a vzájemným dopisováním v ruském jazyce. Postupem času se kovrovské styky rozšířily až do orgánů a organizací Českého Dubu, Frýdlantu a Vratislavic nad Nisou. Například v roce 1985 přijela v rámci MČSP do frýdlantské školy delegace učitelů z tohoto města a společně s občany položila věnce na hroby sovětských vojáků frýdlantského hřbitova. Dále se delegace účastnila

⁸³ NA, fond ÚV NF ČSR, kart. 332, 13. plenární zasedání českého ÚV SČSP, Jak se odbočky SČSP podílejí na vědeckotechnické spolupráci se Sovětským svazem, říjen 1981.

⁸⁴ NA, fond ÚV NF ČS, kart. 332, 1983, Stručná základní politickoekonomická charakteristika okresu Liberec, význam a poslání organizací SČSP na Vysoké škole strojní a textilní a Státním výzkumném ústavu textilním v Liberci

kulturních večerů a besed konaných ve Frýdlantě⁸⁵. Rok 1987 si připomněl historii tohoto přátelství, které nabylo mnoha podob a stalo se výsledkem vzájemné spolupráce.⁸⁶

Okresní výbor Socialistického svazu mládeže připravil v předvečer Velké říjnové socialistické revoluce roku 1987 již tradičně lampionový průvod v Liberci. Událost byla určena pro dívky a chlapce a začínala v tradičních 17 hodin. Trasa průvodu se od šedesátých let změnila, tentokrát se zástupy dětí shromáždily Na Rybníčku, pokračovaly kolem obchodního domu Ještěd, ulicí Jánskou, Revoluční, Rumunskou, přes Šaldovo náměstí, ulicí Sokolovskou na hřiště Střední průmyslové školy strojní v Pastýřské ulici, kde byla zapálena vatra a ohňostroj. Celý průvod provázela dechovka.⁸⁷

Další kulturní aktivita, Běh do vrchu na Českou chalupu, se stejně jako každý rok konal na počest Velké říjnové socialistické revoluce. 17. ročník závodu zakončoval atletickou sezónu. 7. listopadu se tento závod běžel pod heslem „Za masový rozvoj tělesné výchovy a sportu“. Určen byl pro všechny věkové kategorie a jeho pořadatelem za socialismu byl Slovan Elitex Liberec.⁸⁸

Po pádu komunistického režimu závod nezanikl, koná se i nadále, vždy na začátku listopadu, na konci atletické sezony. Rozdíl je v tom, že se v současnosti závod neběhá na počest VŘSR ale jako memoriál Mirko Gráfa. Závod v současné době pořádá Slovan Liberec.

7. listopadu proběhlo v 17 hodin v libereckém Domě kultury slavnostní shromáždění k 70. výročí VŘSR. Událost uspořádal Okresní a Městský výbor Komunistické strany Československa, Okresní a Městský národní výbor a Okresní a Městský výbor Národní fronty. Na schůzi byli přítomni také předváleční členové strany, funkcionáři společenských organizací a poslanci. Schůze byla zahájena státními hymnami, jejím obsahem byl odkaz VŘSR a její poslání.⁸⁹

K událostem spojených s VŘSR patřila také manifestace pracujících a mládeže na náměstí Bojovníku v podvečer 6. listopadu. Na libereckém náměstí se sešly tisíce lidí. Projev hovořil o boji národů za světový mír a o nových mírových iniciativách Sovětského svazu. Účastníci vyjádřili pozdravy světskému lidu, zejména občanům družebního Kovrova, oznámili také, že

⁸⁵ Rozhovor autorky s paní Gamperovou

⁸⁶ Vpřed, 6. listopad 1987, s. 1.

⁸⁷ Vpřed, 6. listopad 1987, s. 1.

⁸⁸ Vpřed, 6. listopad 1987, s. 6.

⁸⁹ Vpřed, 10. listopad 1987, s. 1.

v okrese Liberec bude socialistický závazek nejen splněn, ale i překročen. Manifestace byla zakončena internacionálou.⁹⁰

Na počest výročí hlásily obce splnění socialistických závazků. V organizacích a sdruženích probíhaly události různého rázu. Například chrastavským kynologům byl u této příležitosti předán klíč od nové klubovny. Hodnota díla odpovídala 300 000 Kč a svazarmovci ji rovněž postavili v průběhu roku v rámci akce Z.⁹¹

V opravené závodní jídelně závodu Kolora Vesec byli na slavnostním shromáždění k výročí VŘSR vyhodnoceni nejlepší pracovníci. V plnění vyhlášených socialistických závazků bylo vyhlášeno 35 nejlepších zaměstnanců, kteří splnili plán pětiletky. Jednalo se o skupinu tkadlen, sukařek a čističek režného zboží. Hledělo se na kvalitu, ale i na plnění individuálních závazků na pomoc výrobě, úsporu paliv a energií, na mimopracovní angažovanost, na modernizaci a rekonstrukci závodu.⁹²

V Českém Dubu proběhl pietní akt k 70. výročí VŘSR. Následovalo slavnostní zasedání národních výborů v hotelu Koruna. Hlavní projev byl zaměřen na největší historické události 20. století, krátký program si připravili pionýři místní základní školy, následovala beseda u samovaru pořádána organizacemi Svazu československo-sovětského přátelství. Mezi další akce tohoto města patřil pořad Sedmnáct zastavení s písní pořádané v muzeu Karolíny Světlé. Na této akci vystoupili sólisté z Hudebního divadla v Praze-Karlíně, kteří představili melodie ruských a sovětských autorů.⁹³

Z tehdejší filmotéky byl k 70. výročí vybrán snímek o prvním lidovém komisaři pro zahraničí v sovětském Rusku, kterým byl Georgij Vasiljevič Čičerin.⁹⁴

Okresní výbor Svazu sovětské mládeže připravil v sále Domu kultury Liberec akci „Zábavný večer středoškolské mládeže“. Jak z názvu vyplývá, jednalo se o akci určenou pro žáky středních škol. V programu nechyběla diskotéka, videoprogramy i vystoupení souborů, ale třeba také promítání sovětských filmů, módní přehlídky a nejrůznější soutěže.⁹⁵

⁹⁰ Tamtéž

⁹¹ Vpřed, 17. listopad 1987, s. 1–2.

⁹² Vpřed, 10. listopad 1987, s. 1.

⁹³ Tamtéž, s. 2.

⁹⁴ Tamtéž, s. 3

⁹⁵ Tamtéž, s. 3

Během večera se dívky oblékly do tradičních ruských krojů. Mezi podávané pokrmy patřilo tradiční ruské pečivo, boršč a čaj ze samovarů. Večera se zúčastnili sovětští hosté, kteří byli rozděleni do několika skupin. V těchto skupinách měli hosté možnost si neformálně pobesedovat s mládeží.

U příležitosti 70. výročí VŘSR se přádelny česané příze v Raspenavě přihlásily k výraznému posunu, řada závazků byla splněna či dokonce rozšířena. K výročí se vyjádřila i obec Ludvíkov pod Smrkem tím, že v předvečer oslav otevřela novou prodejnu smíšeného zboží. Prodejna byla vybudována v rámci akce Z, na její výstavbě se podíleli občané Ludvíkova po dobu dvou let.⁹⁶

Většina slavnostních událostí jako bylo například otevření nového obchodu či klubovny, splnění závazku pro určité období, běžecký závod či jiná sportovní událost by se udály přirozeně i kdyby se žádný Měsíc přátelství nebo oslavy VŘSR nepořádaly. Jelikož byl ale komunistický režim natolik prosovětsky orientován, oslavovaly organizace, kluby a zájmové skupiny události v tomto období pod záštitou VŘSR.

K opětovnému zvýšení občanských aktivit v politice došlo v druhé polovině osmdesátých let. V Sovětském svazu se ujal moci Michail Gorbačov, jehož politika přinesla postupné liberalizační kroky, a tak mohlo na konci 80. let v Liberci docházet k opozičním aktivitám. Jednou z nich bylo vydávání libereckého časopisu Nákop, který vydávala skupina disidentů.⁹⁷

⁹⁶ Vpřed, 13. listopad 1987, s. 1.

⁹⁷ MELANOVÁ, Miloslava, Rudolf ANDĚL, Robert KVAČEK, Markéta LHOTOVÁ, Kateřina PORTMANN a Milan SVOBODA. *Liberec*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2017. Dějiny českých, moravských a slezských měst. ISBN 978-80-7422-484-3., S. 413.

Závěr

Oslavy Velké říjnové socialistické revoluce probíhaly ve všech bývalých socialistických státech a komunistické Československo nebylo výjimkou. I na území bývalého Československa se připomínalo převzetí moci ruskými bolševiky ze 7. listopadu 1917. O propagaci se postarala Komunistická strana Československa, která byla mezi lety 1948 až 1989 držitelkou veškeré politické moci. Ve svém programu se postarala o to, aby 7. listopadu proběhly všechny kulturní akce, jakými byly manifestace, kladení věnců na hroby sovětských vojáků, lampionové průvody, večerní besedy, ale také výzdoba, která byla nedílnou součástí oslav. Nejvelkolepější program probíhal v hlavním městě Praze. Kulturní program ale probíhal ve všech krajských i okresních městech, tedy i v Liberci. Ani v menších městech nezůstal tento den bez odezvy, vždy se uspořádal alespoň lampionový průvod a slavnostní shromáždění s projevy na úřadech, školách i v závodech.

7. listopad, výroční den Velké říjnové socialistické revoluce, zahajoval celý Měsíc československo-sovětského přátelství. První ročník Měsíce přátelství končil 5. prosince u příležitosti výročí vyhlášení sovětské ústavy. Ročníky následující končily vždy 12. prosince. Závěrečný den připomínal uzavření spojenecké smlouvy mezi Československem a Sovětským svazem z roku 1943. Během této doby probíhala pestrá škála kulturních událostí na počest Sovětského svazu, jejímž hlavním organizátorem byl Svaz československo-sovětského přátelství. Občané komunistického Československa navštěvovali koncerty sovětských umělců, slavnostní premiéry ruských a sovětských divadelních her, festivaly sovětského filmu, estrády. Mezi sportovní aktivity pořádané na počest československo-sovětského přátelství patřil Běh vítězství a hvězdicová štafeta, ve městech a na školách byly rovněž pořádány sportovní závody a soutěže u příležitosti výročí. Základní školy pro své žáky pořádaly recitační a pěveckou soutěž Puškinův památník, jehož texty byly ruské. Na znalosti o Sovětském svazu byla zaměřena soutěž O zemi, kde zítra znamená včera. Při vysokých školách byli studenti povinni navštěvovat přednášky a besedy se sovětskou tematikou, v jejich rozvrhu se na několik semestrů stal předmět marxisticko-leninské ideologie nedílnou součástí studia.

V práci se mi podařilo vykreslit, jak se obraz Sovětského svazu proměňoval v čase, a které události tento vývoj zapříčinily. I přesto, že ne vždy byl Sovětský svaz vnímán pozitivně, tak se komunistickému režimu v Československu dařilo vzájemné přátelství a spolupráce udržovat. Hlavním důvodem proč se tento vztah nerozpadl, bylo to, že prosovětská ideologie byla prostoupena celou strukturou moci. Systém nadřazenosti a podřízenosti moci fungoval naprosto bezchybně, všechny organizační celky své funkce plnily svědomitě.

Je zapotřebí rovněž vyzdvihnout práci médií, ačkoli se dnes setkáváme s jejich úplně jiným rozměrem, nesmíme podceňovat média za socialismu. Možností tehdy nebylo tolik, volně dostupných zdrojů bylo minimum, a proto měly tiskoviny a rozhlas takový vliv na své čtenáře a posluchače.

Postoj k Sovětskému svazu a jeho ideologii se v průběhu let proměňoval. Před rokem 1948 byl Sovětský svaz vnímán pozitivně, a to především z toho důvodu, že mu českoslovenští obyvatelé vděčili za osvobození od německé okupace během druhé světové války. Tuto vděčnost upevňovali komunisté zejména po Únorovém převratu v roce 1948, kdy marxisticko-leninská ideologie prostoupila do celé struktury moci. Strana začala v obrovském množství přijímat členy, začala spolupracovat se sovětským svazem ve sférách hospodářských, kulturních, vědeckých, vojenských i politických.

Šedesátá léta se pro Liberecko vyznačovala silným vlivem organizovaného sovětského režimu, který byl patrný v kulturní i umělecké činnosti. Například Liberecké výstavní trhy se staly fenoménem města a oslavovaly svůj největší úspěch. Nově vznikly Filmové festivaly pracujících, které propagovaly sovětskou filmovou tvorbu. Zásadní změnu zaznamenal Liberec v rámci správní změny. Došlo ke zrušení Libereckého kraje, který byl nahrazen krajem Severočeským. Liberec přišel o titul krajského města a stal se pouze městem okresním. Liberecký okres naopak nabyl na rozloze. Zvětšil se o bývalý okres Frýdlant a o Českodubsko. Stále přibývalo na možnostech zdokonalení se v ruském jazyce, a to díky lidovým kurzům ruštiny, dopisováním československé mládeže s mládeží sovětskou a také díky zájezdům pořádaným do Sovětského svazu.

Zlomovým bodem šedesátých let byl rok 1968 pozitivně započatý Pražským jarem a smutně pokračující okupací vojsk Varšavské smlouvy. Tato skutečnost způsobila obrat, od pomalu vzkvétající demokratizace zpět k pevnému komunistickému režimu. Normalizace se tak nejen na Liberecku nesla ve znamení deprese a potlačení nově vznikajících svobod. Příjezd vojsk Varšavské smlouvy změnil negativně pohled československých občanů na Sovětský svaz. Tento čin byl vnímán jako útok proti samostatnosti Československé republiky. Nejvíce byla poznamenána mládež, která neměla zkušenosti s osvobozením ČSR a svůj postoj tak odvíjela od okupace v roce 1968. O co méně věřilo obyvatelstvo ČSR v přátelství se SSSR, o to více se komunistická vláda snažila přátelství upevňovat a ještě více podporovat. Tento rozkol mezi tím, co si myslí občané a co podniká vláda, způsobil vyprázdnění rituálu oslav. Formálně zůstaly oslavy přátelství stejné, ne-li mohutnější, přesvědčení lidí ovšem zesláblo na minimum. Přátelství měly posilovat Vlaky družby a družební města. Libereckým družebním městem byl Kovrov, do kterého byly pravidelně každoročně pořádány zájezdy.

Celoroční pozornosti se Sovětský svaz těšil v roce 1970, tento rok oslavoval 100. výročí narození Lenina, a proto se čtenář s leninskou ideologií i samotnou osobou Lenina setkával takřka nepřetržitě. V osmdesátých letech za zmínku stojí navázání vědeckotechnické spolupráce mezi vysokou školou strojní a textilní v Liberci a Moskevským textilním institutem, s Leningradským institutem textilního a lehkého průmyslu a s Taškentským institutem textilního a lehkého průmyslu.

Během bádání a vytváření bakalářské práce se mi velice zalíbila spolupráce s pamětníky, jelikož jejich osobní příběhy dokážou práci a její text oživit a danou dobu více přiblížit. Právě ve spolupráci s pamětníky vidím možnost rozšíření práce. Možnými variantami by mohlo být zvolení pamětníků dle určitého tématu, které by se poté v práci odráželo. Jelikož se má práce věnuje období mezi lety 1960 až 1989 obecně a částečně ve školním prostředí, mohlo by rozšíření práce spočívat v náladách obyvatelstva v rámci rodiny či se hlouběji zaměřit na školní prostředí.

Seznam zkratek

KSČ –	Komunistická strana Československa
LKR –	lidové kurzy ruštiny
LVT –	Liberecké výstavní trhy
MěstNV –	městský národní výbor
NF –	Národní fronta
NDR –	Německá demokratická republika
NV –	národní výbor
ONV –	okresní národní výbor
OV NF –	okresní výbor národní fronty
ROH –	Revoluční odborové hnutí
SČSP –	Svaz československo-sovětského přátelství
SOA –	státní oblastní archiv
SOkA –	státní okresní archiv
SRPŠ –	Sdružení rodičů a přátel školy
SSM –	Svaz socialistické mládeže
SSR –	Slovenská socialistická republika
SSSR –	Svaz sovětských socialistických republik
Svazarm –	Svaz pro spolupráci s armádou
TJ –	tělovýchovná jednota
tzv. –	takzvaný
ÚV KSČ –	Ústřední výbor Komunistické strany Československa
ÚV NF –	Ústřední výbor Národní fronty

- VŠST – Vysoká škola strojní a textilní v Liberci
- VŘSR – Velká říjnová socialistická revoluce
- ZSSR – Svaz sovětských socialistických republik

Seznam pramenů

Národní archiv

- Národní fronta – ústřední výbor
- Národní fronta ČSSR – ústřední
- Národní fronta ČSR – ústřední výbor

Státní okresní archiv Liberec

- Městský národní výbor Liberec
- Okresní národní výbor Liberec I.

Severočeské muzeum v Liberci

Sbirka historických fotografií: fotodokumentace Severočeského muzea z let 1948-1983

Periodika

Vpřed, 1960–1989.

Průboj, 1960–1989.

Rozhovory s pamětnicemi

Paní Milada Procházková

- narozena roku 1954
- vystudovala pedagogickou fakultu
- během normalizace vyučovala na 1. stupni základní školy, příležitostně učí i v současnosti

Paní Hana Gamperová

- narozena roku 1952
- vystudovala pedagogickou fakultu
- od roku 1973 působila na druhém stupni základní školy (40 let) s aprobací ruština a němčina

Internetové zdroje

- *ARS POETICA – Puškinův památník* [online]. google: ČESKÁ ASOCIACE RUSISTŮ, z.s. Skip to content, 2023 [cit. 2023-02-25]. Dostupné z: http://asociacerusistu.cz/?page_id=150

Seznam literatury

- FRANZ, Martin, KNAPÍK, Jiří. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967*. 1. vyd. Praha: Academia, 2011. ISBN 978-80-200-2019-2.
- KAPLAN, Karel. *Kořeny československé reformy 1968 I*. Brno: Doplněk, 2000. Knihy dokumenty. ISBN 80-723-9061-9.
- KAPLAN, Karel. *Kořeny československé reformy 1968 II*. Brno: Doplněk, 2002. Knihy dokumenty. ISBN 80-723-9135-6.
- KARPAŠ, Roman. *Knihy o Liberci*. Liberec: Dialog, 1996. ISBN 9788086761138.
- LOMNÍČEK, Jan. Proměny konstrukce Sovětského svazu v poválečném Československu. In: PAŽOUT, Jaroslav, et al. *Informační boj o Československo/v Československu (1945-1989)*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2014, s. 110–135. ISBN 978-80-87912-10-2.
- LOZOVIUKOVÁ, Kateřina, Politická propaganda a československý film v 50. letech 20. století, In: PAŽOUT, Jaroslav, et al. *Informační boj o Československo/v Československu (1945-1989)*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2014, s. 224–235. ISBN 978-80-87912-10-2.
- PINKAS, Jaroslav, Propaganda, škola, normalizace. Didaktické využití normalizační propagandy In: PAŽOUT, Jaroslav, et al. *Informační boj o Československo / v Československu (1945-1989)*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2014, s. 208–223. ISBN 978-80-87912-10-2.
- PORTMANN, Kateřina. Liberec po druhé světové válce. In: MELANOVÁ, Miroslava, et al. *Liberec*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2017, s. 326–342. ISBN 978-80-7422-484-3.
- PORTMANN, Kateřina. Únor 1948 a 50. léta 20. století. In: MELANOVÁ, Miroslava, et al. *Liberec*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2017, s. 342–358. ISBN 978-80-7422-484-3.

- RYCHLÍK, Jan. *Československo v období socialismu: 1945-1989*. V Praze: Vyšehrad, 2020. ISBN 978-80-7601-334-6.
- RYCHLÍK, Jan, Komunistická propaganda v Československu 1945–1989 z tematického hlediska. In: PAŽOUT, Jaroslav, et al. *Informační boj o Československo / v Československu (1945-1989)*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2014, s. 18–27. ISBN 978-80-87912-10-2.
- SOBOTKOVÁ, Jitka. *Komunistické slavnosti v Československu v letech 1948–1989*. Olomouc, 2011. Disertační práce. Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, katedra historie.
- TOMEK, Prokop, Propaganda a rádio Svobodná Evropa v padesátých letech In: PAŽOUT, Jaroslav, et al. *Informační boj o Československo/v Československu (1945-1989)*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2014, s. 92–109. ISBN 978-80-87912-10-2.

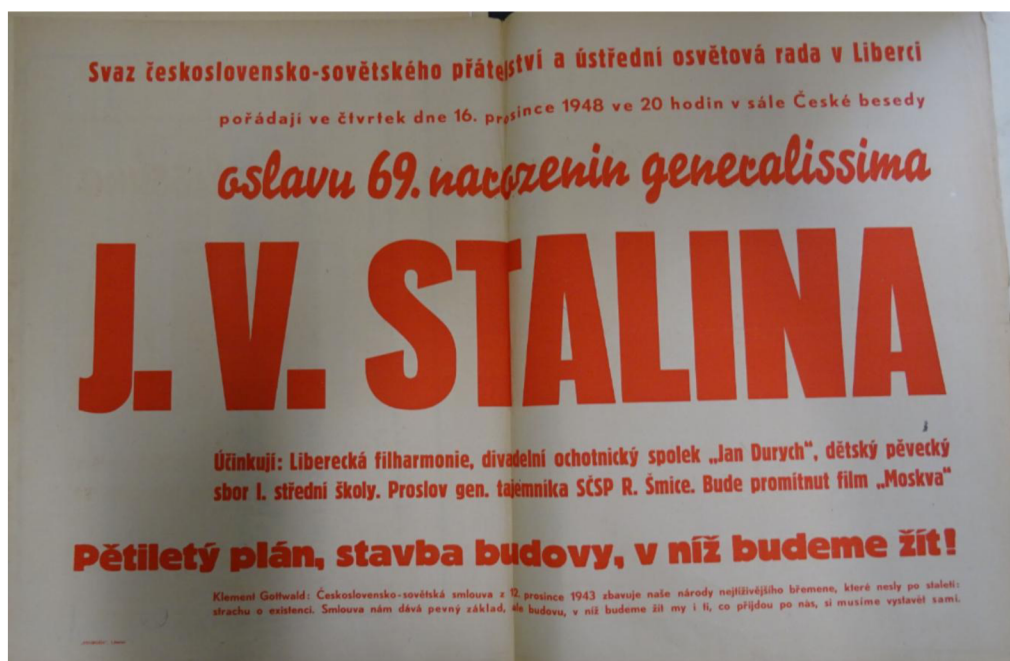
Seznam obrazové a dokumentární přílohy

OBRÁZEK 1 OZNÁMENÍ K OSLAVĚ 69. NAROZENIN STALINA, 1948. FOTODOKUMENTACE SEVEROČESKÉHO MUZEA, Č. SO01389	72
OBRÁZEK 2 OZNÁMENÍ K OSLAVĚ NAROZENIN PREZIDENTA REPUBLIKY KLEMENTA GOTTWALDA, 1948. FOTODOKUMENTACE SEVEROČESKÉHO MUZEA, Č. SO01392	72
OBRÁZEK 3 PLAKÁT: NÁBOR OBČANŮ DO LIDOVÝCH KURZŮ RUŠTINY, ŘÍJEN 1949. FOTODOKUMENTACE SEVEROČESKÉHO MUZEA, Č. SO1378	73
OBRÁZEK 4 ČESKOSLOVENSKÝ SVAZ MLÁDEŽE A SVAZ ČESKOSLOVENSKO-SOVĚTSKÉHO PŘÁTELSTVÍ V LIDOVÝCH SADECH, 1950. FOTO J. VLASÁK (FOTODOKUMENTACE SEVEROČESKÉHO MUZEA), Č. NEG. A4150	73
OBRÁZEK 5 ČESKOSLOVENSKÝ SVAZ MLÁDEŽE A SVAZ ČESKOSLOVENSKO-SOVĚTSKÉHO PŘÁTELSTVÍ V LIDOVÝCH SADECH, CCA 1950. FOTO J. VLASÁK (FOTODOKUMENTACE SEVEROČESKÉHO MUZEA), Č. NEG. A4151	74
OBRÁZEK 6 ČESKOSLOVENSKÝ SVAZ MLÁDEŽE A SVAZ ČESKOSLOVENSKO-SOVĚTSKÉHO PŘÁTELSTVÍ V LIDOVÝCH SADECH, 1950. FOTO J. VLASÁK (FOTODOKUMENTACE SEVEROČESKÉHO MUZEA), Č. NEG. A4154	74
OBRÁZEK 7 KRAJSKÝ SJEZD SVAZU PŘÁTEL SSSR V LIBERCI, CCA 1950, FOTO J. VLASÁK (FOTODOKUMENTACE SEVEROČESKÉHO MUZEA), Č. NEG. A6095	75
OBRÁZEK 8 KRAJSKÁ KONFERENCE SČSP V LIDOVÝCH SADECH, 21. 5. 1950. FOTO J. VLASÁK (FOTODOKUMENTACE SEVEROČESKÉHO MUZEA), Č. NEG. A11418	75
OBRÁZEK 9 KRAJSKÁ KONFERENCE SČSP V LIDOVÝCH SADECH, 21. 5. 1950. FOTO J. VLASÁK (FOTODOKUMENTACE SEVEROČESKÉHO MUZEA), Č. NEG. A11438	76
OBRÁZEK 10 KRAJSKÁ KONFERENCE SČSP, 1955. FOTO J. KABÍČEK (FOTODOKUMENTACE SEVEROČESKÉHO MUZEA), Č. NEG. A26289	76
OBRÁZEK 11 MANIFESTACE KE 42. VÝROČÍ VŘSR V LIBERCI, 6. 11. 1959. FOTO J. KABÍČEK (FOTODOKUMENTACE SEVEROČESKÉHO MUZEA), Č. NEG. B3973	77
OBRÁZEK 12 MANIFESTACE K 42. VÝROČÍ VŘSR V LIBERCI, 6. 11. 1959. FOTO J. KABÍČEK (FOTODOKUMENTACE SEVEROČESKÉHO MUZEA), Č. NEG. B3974	77
OBRÁZEK 13 BÁSEŇ „NOC NA NĚVĚ“ VĚNOVANÁ ODKAZU LENINA, PRŮBOJ, 5. LISTOPADU 1961, S. 1.	78
OBRÁZEK 14 MANIFESTACE K 45. VÝROČÍ VŘSR V LIBERCI, 7. 11. 1962, FOTO J. KABÍČEK (FOTODOKUMENTACE SEVEROČESKÉHO MUZEA), Č. NEG. B8048	79
OBRÁZEK 15 MANIFESTACE K 45. VÝROČÍ VŘSR V LIBERCI, MINISTR J. ĎURIŠ, 7. 11. 1962. FOTO J. KABÍČEK (FOTODOKUMENTACE SEVEROČESKÉHO MUZEA), Č. NEG. B8049	79

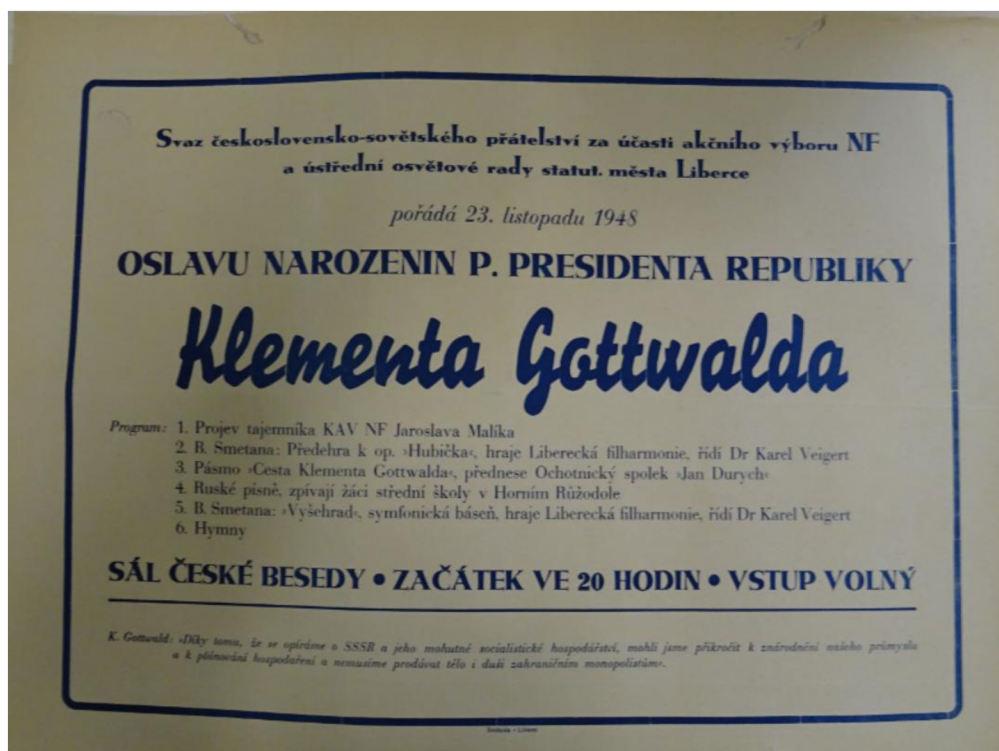
OBRÁZEK 16 MANIFESTACE K 45. VÝROČÍ VŘSR V LIBERCI, 7. 11. 1962. FOTO J. KABÍČEK (FOTODOKUMENTACE SEVEROČESKÉHO MUZEA), Č. NEG. B8052	80
OBRÁZEK 17 MANIFESTACE K 45. VÝROČÍ VŘSR V LIBERCI, MINISTR J. ĎURIŠ, 7. 11. 1962. FOTO J. KABÍČEK (FOTODOKUMENTACE SEVEROČESKÉHO MUZEA), Č. NEG. B8054	80
OBRÁZEK 18 VÝSTAVA VE FRÝDLANTSKÉM MUZEU VĚNOVANÁ 50. VÝROČÍ VELKÉ ŘÍJNOVÉ SOCIALISTICKÉ REVOLUCE, VPŘED, 21. LISTOPAD 1967, S. 2.	81
OBRÁZEK 19 PROJEV MINISTRA ŠKOLSTVÍ, PROF. DR. JIŘÍHO HÁJKA K OBČANŮM V LIBERCI, VPŘED, 17. LISTOPAD 1967, S. 1.	81
OBRÁZEK 20 VYSTOUPENÍ STÁTNÍHO AKADEMICKÉHO SBORU SSSR V DIVADLE F. X. ŠALDY, 17. 11. 1970, FOTO J. KABÍČEK (FOTODOKUMENTACE SEVEROČESKÉHO MUZEA), Č. NEG. B26336	82
OBRÁZEK 21 PROGRAM LIBERECKÝCH KIN NA MĚSÍC PROSINEC, 1972. FOTODOKUMENTACE SEVEROČESKÉHO MUZEA, Č. SO4288	82
OBRÁZEK 22 POZVÁNKA NA SLAVNOSTNÍ KONCERT VOLŽSKÉHO LIDOVÉHO SOUBORU PÍSNÍ A TANCŮ, ČERVEN 1977. FOTODOKUMENTACE SEVEROČESKÉHO MUZEA, Č. SO3834	83
OBRÁZEK 23 POZVÁNKA NA OSLAVY 60. VÝROČÍ VŘSR, 1977. FOTODOKUMENTACE SEVEROČESKÉHO MUZEA, Č. SO03189	83
OBRÁZEK 24 MIMOŠKOLNÍ AKTIVITY ŽÁKŮ A UČITELŮ ZÁKLADNÍCH DEVÍTILETÝCH ŠKOL V LIBERCI BĚHEM PŘÍPRAV NA 60. VÝROČÍ VŘSR, PRŮBOJ, 26. ŘÍJNA 1977	84
OBRÁZEK 25 POZEMNÍ STAVBY LIBEREC, POZVÁNKA K 60. VÝROČÍ VŘSR, 1977. FOTODOKUMENTACE SEVEROČESKÉHO MUZEA, Č. SO04070	85
OBRÁZEK 26 OZNÁMENÍ O KONÁNÍ SLAVNOSTNÍHO ZASEDÁNÍ ÚV KSC, ÚV NF ČSSR, PŘEDSEDNICTVA FEDERÁLNÍHO SHROMÁŽDĚNÍ ČSSR A VLÁDY ČSSR, ŘÍJEN 1977. FOTODOKUMENTACE SEVEROČESKÉHO MUZEA, Č. SO5000	85
OBRÁZEK 27 POZVÁNKA NA OSLAVY 61. VÝROČÍ VŘSR, 1978. FOTODOKUMENTACE SEVEROČESKÉHO MUZEA, Č. SO03192	86
OBRÁZEK 28 HEJNICKÝ ZPRAVODAJ, POZVÁNKA NA OSLAVY 65. VÝROČÍ VŘSR, 1982. FOTODOKUMENTACE SEVEROČESKÉHO MUZEA, Č. SO04011	87
OBRÁZEK 29 PŘÍRUČKA „SE SOVĚTSKÝM SVAZEM NA VĚČNÉ ČASY“. FOTODOKUMENTACE SEVEROČESKÉHO MUZEA, Č. SO4374-001	88
OBRÁZEK 30 PŘÍRUČKA „SE SOVĚTSKÝM SVAZEM NA VĚČNÉ ČASY“. FOTODOKUMENTACE SEVEROČESKÉHO MUZEA, Č. SO4374-075	88
OBRÁZEK 31 PŘÍRUČKA „SE SOVĚTSKÝM SVAZEM NA VĚČNÉ ČASY“. FOTODOKUMENTACE SEVEROČESKÉHO MUZEA, Č. SO4374-109	89

OBRÁZEK 32 PŘÍRUČKA „SE SOVĚTSKÝM SVAZEM NA VĚČNÉ ČASY“. FOTODOKUMENTACE SEVEROČESKÉHO MUZEA, Č. SO4374-111	89
OBRÁZEK 33 PŘÍRUČKA „SE SOVĚTSKÝM SVAZEM NA VĚČNÉ ČASY“. FOTODOKUMENTACE SEVEROČESKÉHO MUZEA, Č. SO4374-112	90
OBRÁZEK 34 OZNÁMENÍ O KONÁNÍ MĚSÍCE ČESKOSLOVENSKO-SOVĚTSKÉHO PŘÁTELSTVÍ, 14. 11. – 19. 11. 1983. FOTODOKUMENTACE SEVEROČESKÉHO MUZEA, Č. SO4588-01	90
OBRÁZEK 35 PLAKÁT K 70. VÝROČÍ VŘSR, VPŘED, 6. LISTOPAD 1987, S. 1.	91
OBRÁZEK 36 FOTOGRAFIE K 70. OSLAVÁM VŘSR Z PIETNÍHO AKTU U PAMÁTNÍKU OBĚTÍ NACISMU V LIBERECKÝCH RUPRECHTICÍCH, VPŘED, 10. LISTOPAD 1987, S. 1.	91

Obrazová a dokumentární příloha

Obrázek 1 Oznámení k oslavě 69. narozenin Stalina, 1948. Fotodokumentace Severočeského muzea, č. So01389

Obrázek 2 Oznámení k oslavě narozenin prezidenta republiky Klementa Gottwalda, 1948. Fotodokumentace Severočeského muzea, č. So01392

Obrázek 3 Plakát: Nábor občanů do Lidových kurzů ruštiny, říjen 1949. Fotodokumentace Severočeského muzea, č. So1378

Obrázek 4 Československý svaz mládeže a Svaz československo-sovětského přátelství v Lidových sadech, 1950. foto J. Vlasák (fotodokumentace Severočeského muzea), č. neg. A4150

Obrázek 5 Československý svaz mládeže a Svaz československo-sovětského přátelství v Lidových sadech, cca 1950. foto J. Vlasák (fotodokumentace Severočeského muzea), č. neg. A4151

Obrázek 6 Československý svaz mládeže a Svaz československo-sovětského přátelství v Lidových sadech, 1950. foto J. Vlasák (fotodokumentace Severočeského muzea), č. neg. A4154

Obrázek 7 Krajský sjezd Svazu přátel SSSR v Liberci, cca 1950, foto J. Vlasák (fotodokumentace Severočeského muzea), č. neg. A6095

Obrázek 8 Krajská konference SČSP v Lidových sadech, 21. 5. 1950. foto J. Vlasák (fotodokumentace Severočeského muzea), č. neg. A11418

Obrázek 9 Krajská konference SČSP v Lidových sadech, 21. 5. 1950. foto J. Vlasák (fotodokumentace Severočeského muzea), č. neg. A11438

Obrázek 10 Krajská konference SČSP, 1955. foto J. Kabíček (fotodokumentace Severočeského muzea), č. neg. A26289

Obrázek 11 Manifestace ke 42. výročí VŘSR v Liberci, 6. 11. 1959. foto J. Kabíček (fotodokumentace Severočeského muzea), č. neg. B3973

Obrázek 12 Manifestace k 42. výročí VŘSR v Liberci, 6. 11. 1959. foto J. Kabíček (fotodokumentace Severočeského muzea), č. neg. B3974

Noc na Něvě

JIRÍ M. PALÁT

Děť

Staletý děť

Kozmeklá lidská srdce
se hřeje u ohně naděje
s kameny vzpoury v pěstích

Děť

zavilých století
s balvany válek a moru
padá du těla
ušlech
I za pouzdra mauzerů
za palby vintovek
za sponšle maximá

Děť

vychřílých huber
odpočítává čas
pro vytrhané dřevnaté kostky
se stopami krve

A list: padá

Zhouplá se země

Jediny vyšetřel ji vychýtil
z tisícileté dráhy

Jaké si mysleli

ti v bílých uniformách cara
že jenom chvíli puštilovci
budou hrát školku
Neumělými rukama odrátet
tonšák od lesku parfyru
a hanátských lustrů
omlouvající se
po deseti dnech
za odření omítky

A zatím

padalo listi
v tisíciletého strumu
Rybného lidskou krví a nenávisti

Nad Něvou táhla noc

Na ložtu Admirality nabodnuté svítání
mělo
na rakyslý kout machorky
a štiplavý dým prachu
vzdávající se naděje
jako ztržené kapsy
jako plesnivého chleba
jako doutnajícího obli
protože
tři patra pod zemí
krandátovské temnice
klíčilo zrno
svedající na ještě bozkrevním stonku
v z m i r

A listi padalo

odplouvající po Něvě
pod palbou úlamků cíhel
a livota
pod palbou kalibru
strana
pod palbou jména

LENIN

malir IDENEK VESELY

Rijen 1961

Obrázek 13 Báseň „Noc na Něvě“ věnovaná odkazu Lenina, Průboj, 5. listopadu 1961, s. 1.

Obrázek 14 Manifestace k 45. výročí VŘSR v Liberci, 7. 11. 1962, foto J. Kabíček (fotodokumentace Severočeského muzea), č. neg. B8048

Obrázek 15 Manifestace k 45. výročí VŘSR v Liberci, ministr J. Ďuriš, 7. 11. 1962. foto J. Kabíček (fotodokumentace Severočeského muzea), č. neg. B8049

Obrázek 16 Manifestace k 45. výročí VŘSR v Liberci, 7. 11. 1962. foto J. Kabíček (fotodokumentace Severočeského muzea), č. neg. B8052

Obrázek 17 Manifestace k 45. výročí VŘSR v Liberci, ministr J. Ďuriš, 7. 11. 1962. foto J. Kabíček (fotodokumentace Severočeského muzea), č. neg. B8054

Obrázek 18 Výstava ve frýdlantském muzeu věnovaná 50. výročí Velké říjnové socialistické revoluce, Vpřed, 21. listopad 1967, s. 2.

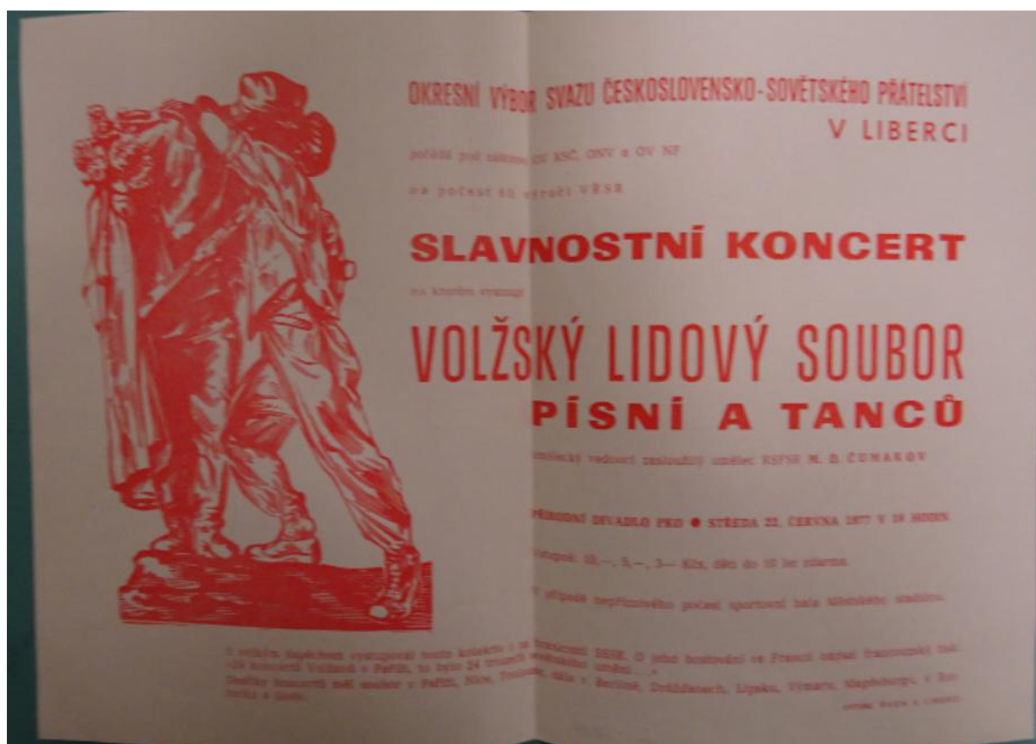
Obrázek 19 Projev ministra školství, prof. Dr. Jiřího Hájka k občanům v Liberci, Vpřed, 17. listopad 1967, s. 1.

Obrázek 20 Vystoupení Státního akademického sboru SSSR v divadle F. X. Šaldy, 17. 11. 1970, foto J. Kabíček (fotodokumentace Severočeského muzea), č. neg. B26336

	1. – 7. prosince	8. – 14. prosince	15. – 21. prosince
LIPA Ml. 26790	V 17 a v 19.30 hod., pá-ne 161 ve 14.45 hod. BILY PIAK S ČERNÝM ZNAMENÍM ▲ SSSR – SU – B – Drama z Bukuresti. – Veliká cena MFF v Moskvě 1971. Po-ú ve 14.45 hodin ODVAŽNÁ SLECHA ◆	V 15 a v 19 hodin OSVOBOZENÍ ◆ Bilno o Berlín – Poslední úder. SSSR – SU – B – DV – Záb- věrná žánr mezinárodní spolupráce souborů vyprávění druhé světové války.	V 17 a v 19.30 hod., pá-ne 161 ve 14.45 hod. PISEN OHLASUJE POMSTU ▲ Ital. – SU – B – Nový převrat slavného napínavého filmu „O Congoire“. Po-ú ve 14.45 hodin BÍLÉ SLUNCE POUŠTE ◆
MOSKVA Ml. 20829	V 17.30 a ve 20 hodin DĚVČE Z HOR ▲ Jug. – B – Romantické lásky ve dvou krutá slunečnici. So-ne v 15 hodin POHÁDKA O CARU SALTANOVÍ ◆	V 17.30 a ve 20 hodin MOORE PONDĚLÍ ◆ Pol. – B – Žr – Komedia. Na vlečení dne větrného žvota. So-ne v 15 hodin TO BYL ČESKY MUZIKANT ◆	Prut v 17.30 hodin TOLMA SHERLOCKA HOLMSE ◆ CS – B – Detektivní příběh trika. Prut ve 20 hodin STAL JSEM SE MUJEM ZAKONÁ ▲ Mař. – Žr – Odevná pro- trminální. So-ne v 15 hodin BAJČNÁ PARTA ◆
MALE Ml. 20829	Pá-ne v 15 a ve 20 hodin PAST NA GENERÁLA ▲ Jug. – B – Dramatický příběh. Po-ú v 16, 18 a ve 20 hodin SEST ČERNÝCH DIVK ▲ CS – Zábavní příběh, vyplí- něný nájem lásky.	Prut v 14 hodin PEVNOST NA HOŘI ◆ SSSR – B – Vzpurné a zaje- něčné válečné. V 18 a ve 20 hodin PRAŽSKÉ NOCI ▲ CS – B – Hránská historio- biografie.	Prut v 19.30 hodin PYTLAKOVA SCHOVANKA ◆ CS – Veselá parodie na spř. V 18 a ve 20 hodin MEDIUM COOL ▲ USA – B – Drama vědního chicagoského dne.
SOFIA Ml. 22544	Prut v 17.30 hodin GRUZE – LEGENDY A PRÍTOVNOST ◆ SSSR – SU – B – Žr – Pato- vění po Kozaku. Prut ve 20 hodin PANE, VY JSTE VOOVA ▲ CS – SU – B – Bláznivá ka- medie. N v 15 hodin ZELNÉ SIGNÁLY ◆	Pá-ne v 17.30 a ve 20 hodin JERABI TANNOU ◆ SSSR – Vynikající film vyno- maný Velkou cenou MFF v Cannes 1958. Po-ú v 17.30 a ve 20 hodin BÍLÉ KRALOVNY ◆ SSSR – B – Žr – Cesta za mrtvějším štátem. N v 15 hodin CÍSAŘOV PĚKAR ◆ Pá-ne v 17.30 a ve 20 hodin	V 17.30 a ve 20 hodin BENJAMIN ▲ Fr. – B – Vignický jednání počíná z XVII. století. N v 15 hodin FABIO KOUZELNÍK ◆

Obrázek 21 Program libereckých kin na měsíc prosinec, 1972. Fotodokumentace Severočeského muzea, č. So4288

Obrázek 22 Pozvánka na slavnostní koncert Volžského lidového souboru písní a tanců, červen 1977. Fotodokumentace Severočeského muzea, č. So3834

Obrázek 23 Pozvánka na oslavy 60. výročí VŘSR, 1977. Fotodokumentace Severočeského muzea, č. So03189

Školy v Liberci k oslavám Října

LIBEREC (od dop.) — V základní devítileté škole v Liberci v Ještědské ulici si žáci pětadvacetičlenného souboru připravili kulturně politické pásmo k oslavám 60. výročí VŘSR a stejně tak se připravily soubory na dalších jedenácti ZDS.

Pozadu nezůstávají ani v mateřských školách, kde soubor Kvíteček a Motýlek ze škol ve Vaňurově a Smetanově ulici si také připravil pásmo k oslavě Velkého října. Z ostatních mateřských škol mají děti vysta-

veny výtvarné práce k tomuto výročí v liberecké spořitelně.

K současným sítím tradic na ZDS v Liberci přibude v předvečer oslav 60. výročí VŘSR další síň tradic v základní devítileté škole u soudu. Také v koutcích tradic, o které žáci základních škol pečují, je v těchto dnech zřejmé, že žáci i učitelé jdou vstříc oslavám Velkého října a že se na počest tohoto významného jubilea rozvinula široká aktivita jak ve školní, tak v mimoškolní činnosti.

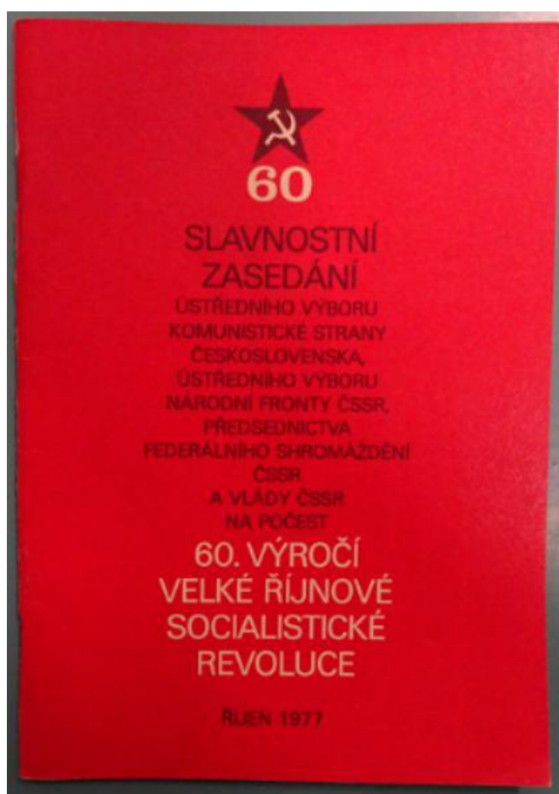

Hezdi je od soboty i cesta ke městskému koupališti.

Obrázek 24 Mimoškolní aktivity žáků a učitelů základních devítiletých škol v Liberci během příprav na 60. výročí VŘSR, Průboj, 26. října 1977

Obrázek 25 Pozemní stavby Liberec, pozvánka k 60. výročí VŘSR, 1977. Fotodokumentace Severočeského muzea, č. So04070

Obrázek 26 Oznámení o konání slavnostního zasedání ÚV KSČ, ÚV NF ČSSR, předsednictva federálního shromáždění ČSSR a vlády ČSSR, říjen 1977. Fotodokumentace Severočeského muzea, č. So5000

Obrázek 27 Pozvánka na oslavy 61. výročí VŘSR, 1978. Fotodokumentace Severočeského muzea, č. So03192

Hejnický

ZPRAVODAJ

Vydává MěV KSC a MěstNV

Číslo 10

Ríjen 1982

ÚVODNÍK

65. výročí VŘSR

Každým rokem vzpomínáme významného výročí Velké říjnové socialistické revoluce jako nejdůležitější události světového společenského vývoje. Říjen 1917 otřásl celým světem. On to byl, který dokázal názorně všem pracujícím celého světa, co může dokázat dělnická třída, když je vedena revoluční marxisticko-leninskou stranou. Byl to skutečně začátek nové epochy lidstva, slavné epochy přechodu od kapitalismu k socialismu. Tak zásluhou Komunistické strany Sovětského svazu byl protržen řetěz imperialismu a vznikl první socialistický stát světa, který osamocený v kapitalistickém obklíčení, položil základ nového socialistického světa. Tato velká světová událost zůstala navždy spjata se jménem V. I. Lenina, zakladatele KSSS. Jeho jméno se stalo symbolem komunistického přetváření světa.

VŘSR položila základ k tomu, aby bylo skoncováno s válkami, aby byl zajištěn svět míru. Odkaz VŘSR je stále živý a má trvalý význam pro světový revoluční proces, pro budování socialismu a komunismu na celém světě. Náš XVI. sjezd KSC se plně přihlásil k této politice míru, kterou provádí Sovětský svaz. Ukázal také, že naše strana a všechny bratrské komunistické a dělnické strany nacházejí v bohatých zkušenostech KSSS nevyčerpatelný zdroj poučení a inspirace pro vlastní práci. V těchto závěrech také spočívá hlavní naplňování odkazu VŘSR a pokrokový svět jí za to bude vždy projevovat svoji vděčnost.

JOSEF ŠEVČIK,
předseda MěstNV

Obrázek 28 Hejnický zpravodaj, Pozvánka na oslavy 65. výročí VŘSR, 1982. Fotodokumentace Severočeského muzea, č. So04011

Obrázek 29 Příručka „Se Sovětským svazem na věčné časy“. Fotodokumentace Severočeského muzea, č. So4374-001

Obrázek 30 Příručka „Se Sovětským svazem na věčné časy“. Fotodokumentace Severočeského muzea, č. So4374-075

Obrázek 31 Příručka „Se Sovětským svazem na věčné časy“. Fotodokumentace Severočeského muzea, č. So4374-109

Obrázek 32 Příručka „Se Sovětským svazem na věčné časy“. Fotodokumentace Severočeského muzea, č. So4374-111

Obrázek 33 Příručka „Se Sovětským svazem na věčné časy“. Fotodokumentace Severočeského muzea, č. So4374-112

Obrázek 34 Oznámení o konání Měsíce československo-sovětského přátelství, 14. 11. – 19. 11. 1983. Fotodokumentace Severočeského muzea, č. So4588-01

Obrázek 35 Plakát k 70. výročí VŘSR, Vpřed, 6. listopad 1987, s. 1.

Obrázek 36 Fotografie k 70. oslavám VŘSR z pietního aktu u památníku obětí nacismu v libereckých Ruprechticích, Vpřed, 10. listopad 1987, s. 1.